

5996

Η ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ
ΤΟΥ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΧΑΛΚΗΣ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

(Μερίμνη και δαπάνη τῆς Πνευματικῆς Διακονίας)

(Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ὁρθοδοξίας». Τεύχος Γ'. 1955)

ΙΣΤΑΜΠΟΥΛΑ

1955

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ 61

Η ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΟΥ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ

ΜΕ ΕΠΙΣΗΜΟΤΗΤΑ και μεγαλοπρέπειαν ἡ Εκκλησία καὶ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἐπέλεσαν τὸ Ἰαθρηλαῖον τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Γ. Παναγιωτίδου, δοκιμῶς διδάξαντος ἐπὶ τριακονταετίαν ἐν τῇ Ἱερῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Χαλκίδας. Ὁ ἰαθρηλαϊκὸς ἔργον εἰς αὐτὴν τὴν Κυριακὴν 12 Ἰουνίου, συμφώνως πρὸς ἐκδοθὲν Πρόγραμμα. Τὴν προαίαν ἐκτετοῦργησαν οἱ Μητροπολίται Πηγακηριανήσιον κ. Δωροθέου, Ροδοπόλεως κ. Ἰερώνυμος καὶ Φιλαδελφείας κ. Ἰάκωβος. Εἰς τὸ Ἱερόν παύθησαν ἡ Αὐτοῦ Θεοτάτη Παναγιότης καὶ οἱ Μητροπολίται Χαλκιδάικος κ. Θεοφῶς, Θεοδορουπόλεως κ. Αἰώντιος, Σιγρῶσιον κ. Μάξιμος καὶ Ἰκονίου κ. Ἰάκωβος. Παρέστησαν ὁ τιμώμενος Καθηγητὴς κ. Ἰωάννης Παναγιωτίδης, μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἀλεξάνδρας καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῶν Γεωργίου, οἱ Καθηγηταὶ τῆς Σχολῆς, καὶ πλείστοι ἐκ τῶν ἐγκρίτων Ὀμογενῶν. Τὴν μεσημβρίαν πάντες παρεκάθησαν εἰς τὸ γέφυρα τῆς Σχολῆς.

Εἰς τὰς 3 δὲ μ.μ. ἤρχισεν τὸ 6'. μέρος τῆς Τελετῆς ἐν τῷ Μεγάλῳ Συναγωγῇ τῆς Σχολῆς. Προσβέβηον οἱ Πρόξενοι τῆς Ἑλλάδος κ.κ. Β. Θεοδόσοπουλος καὶ Κ. Τσαμυδός, ὁ Βουλγατικὸς Σταυροῦ κ. Ἀ. Χατζόπουλος, οἱ Νομικοὶ Σύμβουλοι τῶν Πατριαρχείων, Γυναισιάδρας, Καθηγηταί, Ἀντιπροσωπεῖαι τῶν Μειζόνων Ἰσχυμάτων, τῆς Ἑλληνικῆς Ἐνώσεως, τῆς Κοινότητος Βαφραχωφίου, γενετήριος τοῦ ἐορτάζοντος Καθηγητοῦ, ἐκπρόσωποι τοῦ ἰατρικοῦ, δικηγορικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ κόσμου, καὶ πλῆθος ἐλεγκτῶν ἀνθρώπων, ἐν οἷς πλείστοι μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τοῦ Καθηγητοῦ.

Ἡ τελετὴ ἤρχισεν μὲ τὸν ὕμνον τῆς Ἀνεξαρτησίας, κατέβη ἐπὶ τῶν Μαθητῶν τῆς Σχολῆς, καὶ μὲ ἀκολοιθησάντων εἰσηγήσιν τοῦ Σχολάρχου, Μητροπολίτου Ἰκονίου κ. Ἰακώβου. Καὶ ἠκούσθησαν κατὰ σειράν ὁμιλίαι τοῦ κ. Φαίη Τουρζιάν, Καθηγητοῦ τῶν Τουρζικῶν ἐν τῇ Σχολῇ, τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἐ. Φωτιάδου, ἐκφωνήσαντος τὸν πανηγυρῶν τῆς ἡμέρας, τοῦ ἐκ τῶν ἐφαιτινῶν τελειοφύτων κ. Δ. Χριστοφόρου, ἀπὸ μέρους τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς, καὶ τοῦ Μητροπολίτου Πηγακηριανήσιον κ. Δωροθέου, Προέδρου τῆς Ἐκκλησίας. Ἐἶτα ἀνεγνώσθη ἀπὸ τῶν Πατριαρχικῶν Παιτῶν, δι' αὐτὸ ἐπιστέφεται τὸ ἀξιόλογον ἔργον τοῦ Καθη-

γρητοῦ. Εἰς αὐτὸν ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν προσεφέρθη διὰ τοῦ κ. Κ. Παγγίου ἀποδόση. Ὁ κ. Γ. Παναγιωτίδης, ἐν μέσῳ ὑψηλῶν χειροκρατημάτων τῶν παραταμένων ἀνέβηεν εἰς τὸ δῆμα, καὶ ἐξέφρασε τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἐγνωμοσύνην του. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκ μέρους αὐτοῦ ὁ Καθηγητὴς κ. Κ. Καλλίνικος ἀνέγνωσε περιαιποῦδατον ἱστορικὴν μελέτην. Ὁ δὲ Καθηγητὴς κ. Β. Σταυρίδης ἀνέγνωσε διάφορα συγγραφήματα Γράμματα προσωπικότητων ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

Τὴν ἄλλην ἑορτὴν κατέλειπεν ἡ Ἀυτοῦ Θεοτάτη Παναγιότης, ἐξίρυσεν τὸ προσόντι τοῦ τιμωμένου Καθηγητοῦ, ἐπαινέσασα τὰ ἁγίαῖον καὶ γόνιμον αὐτοῦ ἔργον, ἐσφράσασα τὴν ἐσπέρησιν αὐτῆς καὶ τὴν βιωπιπίστην τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐπαυριλέσασα εἰς αὐτὸν ἐλπίαν καὶ ἐπιλογία.

Ἡ «Ὁρθοδοξία» συμπιέζει ἐκθύμως εἰς τὴν γαράν ταύτην τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Παναγιωτίδου, καὶ εἴχεται αὐτῷ ὄρειον καὶ ἐνίσχυσιν εἰς συνέχισιν τοῦ τιμίου αὐτοῦ ἔργου.

Εἰσηγήσις τοῦ Σχολάρχου Μητροπολίτου Ἰκονίου κ. Ἰακώβου

ΜΕ ΠΟΛΛΗΝ συγκίνησιν ἀνέρχομαι τὸ δῆμα, διὰ νὰ κηρύξω τὴν ἑορτήν τῆς σημερινῆς σημανῆς πελατῆς. Ἡ Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή, καθήκον ἐπιβεβλημένον ἐκκληροῦσα σήμερον, ἐσώλει πίντας ὑμᾶς, ὑπὸ τὴν στέγην αὐτῆς, διὰ νὰ τωρήσῃ τὸ ἐλεγκτὸν αὐτῆς πνευματικὸν τέκνον καὶ γερὰν Διδάσκαλον, τὸν ἑλλόγιμον καὶ τοῖς πᾶσι σεβαστὸν κέριον Ἰωάννην Παναγιωτίδην, τὸν ἀσπίματον τοῦτον ἐργάτην τοῦ πνεύματος, τὸν ζήλοσιν ἐπαρέτην τῆς κατὰ Θεὸν ἐπιστήμης καὶ ἀριστοτέχην ἀμειλιτὴν τῶν ψυχῶν τῶν μελλόντων λευτῶν τοῦ Ὑψίστου ἐπὶ τῇ συμπληροῦσι τριακονταετῶς δοκιμασ αὐτοῦ ἐν τῇ Σχολῇ καθηγησίας.

Ἡ τιμητικὴ αὐτῆ συγκέντρωσις, ἦν λαμπρῶν διὰ τῆς παρουσίας τῆς αὐτῆ αὐτῆ ἡ Κορσῆ τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ Οὐσιομενικός Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, μετὰ σεβασμίας χαρῆας Ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου καὶ Ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλλάδος, τῶν δὲ ἀλήθως ἐγνωμονούσων μαθητῶν, μετ' ἐπιπέτων ἐσπέρησιν τῆς τε καθ' ἡμᾶς παιδείας καὶ καθόλου Ὁμογενείας, παρέχει εἰς τὴν Σχολὴν τὴν ἀρτίαν ἐκαιρίαν, ὅπως ἀποδώσῃ εἰς ἑαῖνον, ὁ ὁποῖος τὴν ἄλλην αὐτοῦ πνευματικὴν δραστηριότητα διέθεσεν ὅσπερ τῆς προαγωγῆς τοῦ ἔργου αὐτῆς, τὴν ἀρτίαν, ἀνθ' ἧν ὅπως αὐτῆς ἐμύχθησιν καὶ ἐσπίσασα τμήν.

Ἐπιληροῦ δὲ τὸ καθήκον τοῦτο ἡ Σχολή μετὰ πολλῆς τῆς χαρῆς καὶ

ἐγκραυχίας, διότι ὁ σήμερον τιμωμένος Καθηγητὴς, ἐπὶ τριακονταετῶν ἄλλῃ, εἰς καιροῦς μάλιστα δυσχεμεροῦς, διὰ τῆς καλλῆς αὐτοῦ πρὸς αὐτὴν ἀγάπης, διὰ τοῦ ἐνθίου αὐτοῦ ζήλου, τῆς πολλῆς σοφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀλλῆς ἠθικῆς ἀκτινοβολίας τῆς ἐξαιρέτου αὐτοῦ προσωπικότητος, ἀσπιδαιώς καὶ σημαντικῶς συνετέλεσεν, ὁ μόνον εἰς τὴν ἑσπέρησιν τῆς κωνωνιαῆς καὶ τακτικῆς αὐτῆς λειτουργίας καὶ τὴν διατήρησιν, παρὰ τὸ ἀεγάρθιον τότε τῶν καθηγητικῶν αὐτῆς στελεχῶν, τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτῆς ἐκπαίδου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καταρτισμὸν ἀποφοίτων, ἀνταξίων τῶν παιδῶν αὐτῆς ἐσπέρησιν περιόδων, ἀποφοίτων, τιμῶντων τὸν, ἀπὸ τῶν διαφόρων ἐν αἷς ἐτάχθησαν θέσασιν, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Σχολὴν.

Ἡ κατὰ τὴν μακρὴν καθηγησίαν τοῦ σήμερον τιμωμένου Καθηγητοῦ ἐπὶ τῆς Σχολῆς ἐπίδρασις τῆς περαιομένης αὐτοῦ προσωπικότητος ὑπῆρξε τόσον θαύτια, ὥστε δὲν θὰ ἦτο μακρὸν τῆς ἀληθείας ὁ δίσχυρισμός, ὅτι εἰς αὐτὸν κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα Ἱη πλοῦσία τῆς Σχολῆς πνευματικὴ καρποφορία, ἡ τόσον ἐξυπερησῆσασα καὶ ἐξυπερησῆσασα πάντοτε τὸν ἅγιον τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς γῆς προσησιν. Ὅσοι εἴχομεν τὸ ἐπίτιχμα, νὰ διατελοῦμεν μαθηταὶ αὐτοῦ, θὰ διατηροῦμεν ἀνεξάλεικτον τὴν εἰκόνα τοῦ λαοῦ καὶ ἀσπίτου ἀνθρώπου, τοῦ μετρίωφρονος καὶ ἀνεπαίδεκτου σοφοῦ, τοῦ ἱερῶδου καὶ σεβαστοῦ Διδασκαλοῦ, ὁ ὁποῖος πολλὴν καὶ μεγάλην ἔσχεν ἐφ' ἡμῶν ἐπίδρασιν, εἰς διαμόρφωσιν τοῦ ἑαῖ ἡμῶν ἀνθρώπου, εἰς ἀναλωσῆσιν τοῦ χριστιανοπρεποῦς ἡμῶν ζήλου, εἰς παρόρησιν πρὸς ἔτι καλὸν, ἀρτίον, ὀρεφλὸν καὶ ἐγχεῖς, ἐφ' οἷς πολλὴν ὀφείλομεν αὐτῷ ἐγνωμοσύνην.

Ἐπὶ τοιαύτων σπουδασιμῶν κατεχόμενος, κηρύσσω τὴν ἑορτήν τῆς σημερινῆς πελατῆς. Ἡ πλατύτερον καὶ ἐκτενέστερον ἑξαρῶς τοῦ ἔργου τοῦ τιμωμένου ἀκτιβῆ τῷ ἑλλογιστοτέρῳ Καθηγητῇ κ. Ἐμμανουὴλ Φωτιῶδῃ. Ἐγὼ τὴν σιγήν αὐτῆν ἐπιθυμῶ, νὰ ἀπευθῆσιν πρὸς πάντας ὑμᾶς θεομῆς τῆς ἐχθαριστίας τῆς Σχολῆς, διὰ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς ἀνταπεκρίθητε εἰς τὴν φωνὴν αὐτῆς, καὶ ἐσπίσασα τὰ τιμῆσιν τὸν Διδάσκαλον, διερμηνέσασα πρὸς τὸν τιμωμένον τὴν πολλὴν τῆς Σχολῆς γαράν ἐπὶ τῇ παρεχομένη εἰς αὐτὴν ἐκαιρίᾳ, ὅπως ἀποδώσῃ αὐτῷ τὴν ἀνθ' ἧν ὅσπερ αὐτῆς ἐμύχθησιν ἀρτίαν τμήν, ἐγχεῖσιν δὲ ὅπως Κόριος ὁ Θεὸς χαρίζεται αὐτῷ ἐτι μακρὰ καὶ ὄρειαν ἀσπιμῆ, ἑα ἐπὶ ἐτι ὅς πλείστα συνεχίσῃ τὴν τιμῆσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Σχολῇ καθηγησίαν, ἑπιπῶν διὰ τοῦ φωτεινοῦ αὐτοῦ παραδειγματός πάντας ἡμᾶς, πάλαιός τε καὶ νεωτέρος μαθητάς, διδάσκαλους καὶ διδασκομένους, εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν, ἐφ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Σχολῆς καὶ πρὸς δόξαν τοῦ Ἀγίου Ὁνόματος τοῦ Θεοῦ.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΦΩΤΙΑΔΟΥ

ΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΙΝ παιδείας προτρέπόμενος ὁ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης σοφὸς Σειράχ στίκνον, λέγει, ἐκ νεότητός σου ἐπιλεξαι παιδείαν καὶ ὡς πολλῶν ἐτόρσεις σοφίαν. Ὡς ὁ ἀρετρῶν καὶ ὁ σπείρων προσελθε σίτη καὶ ἀνάμεινε ἀγαθοὺς καρποὺς αὐτῆς... Κόσμος γὰρ χάριτός ἐστιν ἐκ' αὐτῆς καὶ οἱ θεοὶ αὐτῆς κλῶμα ἱκανόντων. Στολήν δόξης ἐκδύση αὐτήν καὶ στίβανον ἀγαλλιάσεως περιθήσεις σεαυτῷ (Σοφ. Σειρ. ζ' 18—19, 30—31).

Τὴν παιδείαν ἐκ νεότητος ἐπιλεξόμενος, καὶ πρὸς αὐτήν ὡς ὁ ἀρετρῶν καὶ ὁ σπείρων προσελθὼν, ἀξιοῦται τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς καρπῶν, εἰς τὸ τέρας ἐπικόνου τριακονταετοῦς ἀθλήσεως καθιερόμενος, καὶ ὁ σήμερον τιμώμενος σεβαστὸς καθηγητῆς κ. Ἰωάννης Παναγιωτίδης.

Περιβάλλεται δὲ τὸν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Σειράχ εἰς τοὺς ἔραστὰς τῆς παιδείας ἐπισημασμένον στίβανον τῆς ἐδύσεως καὶ δικαίας ἐργασίας καὶ ἀγαλλιάσεως ἐν μίῳ τοσοῦτον λιμνηρῶς ὁμηγύρεως. Εὐλογεῖ τὴν ἡμέραν αὐτὸς ὁ Παναγιώτατος Προκαθήμενος τῆς κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας, ὁ προσκωνητὸς ἡμῶν Πατὴρ καὶ Πατριάρχης, ὁ μετ' ἐξόγου πάντοτε ἐθνικιστίας τὴν ἀξίαν ἀνεργουῶν καὶ ἀνευρίσκων καὶ ἐκτιμῶν, ἵνα διὰ τοῦ ἐκ' αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς κατορθώμασιν ἑαίνας σφοδρῶτερον τὴν πρὸς τὸ ἀεὶτιον ἐπιθυμίαν εἰς τε τοὺς κατορθώσαντας καὶ εἰς τοὺς τὸν αὐτὸν δρόμον ποιησάμενους καὶ πρὸς τὰ γενναῖα καὶ ὑψηλὰ συντρέχοντας καταστήσῃ, προσελθὼν μετὰ κλεισίων ἐκ τῶν ἐντυπῶν σεβασμιῶν Ἱεραρχῶν. Παναγυροῦσιν τὸ γεγονός ἢ γεραρὸν αὐτῆ Σχολῆ, στολήν ἐόρτιον ἐνδεικνύμενη, καὶ τὸ ἀλήθος τῶν πολλῶν αὐτοῦ μαθητῶν, τῶν τε παριστασάντων καὶ τῶν ἀπόντων μὲν σωματικῶς, νοερῶς δὲ ὅμως μεταξὺ ἡμῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐφοροκόμενων καὶ ἀναστρεφόμενων. Τῆς πνευματικῆς παιδείας μετέχει καὶ ἡ καθ' ἡμῶς κοινονία, σίττωμον μὲν τὸν σπινθὸς αἶροντα τὰ σπῆττρα τῆς παρ' ἡμῶν παιδείας καὶ τὸν λοιπὸν ἐλεγκτὸν καὶ ὑψηλὸν αὐτῆς κόσμον ἀνταρρασιαστικῶς ἐντυπῶν ἑξαποστειλάσα, κατὰ ποικίλους δὲ καὶ ἄλλους τρόπους τὰ πρὸς τὸν ἀρετρῶν τῆς παιδείας καὶ τῶν γραμμάτων σκαπανία καὶ ἀθλητὴν αἰσθήματα ἀγάπης, τιμῆς καὶ σεβασμοῦ αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ διατρανώσει.

Τοιαύτης αἰσῆς τῆς σημερινῆς ἑορτῆς καὶ τοσαύτων λιμνηρῶς τῆς ὁμηγύρεως, ἔδει πάντως ἕτερος τινὸς τῶν πολλῶν μαθητῶν τοῦ σεβαστοῦ διδασκαλοῦ, δεινῶ τοῦ καλῶντος χειριστῆ καὶ ἀγαθῶτερον καὶ ἠτιοῦτερον τῆ ἀσπῆ τὴν φρονὴν ἐμφέρωντι, νῆ ἀναιδέῃ ἢ διὰ τοῦ λόγου ἔξαρος τοῦ μικροῦ καὶ τιμῶν τριακονταετοῦς αὐτοῦ δολίχου. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ κλῆρος

ἔλαχεν εἰς ἐμέ, ὁ δὲ καθὼς σεβασμῶς καὶ ἡ ἀγάπη, ἦν ἔχω πρὸς τὸν διδασκαλον, ἀπέτρεψάν με ἀπὸ τῆς ἀνήσεως, δὲ προσπαθήσω μὲν δι' ἄλλων νῆ παραστήσω τὸ μογερὸν καὶ τιμῶν αὐτοῦ ἔργον, ἑξαποστῆμα ὅμως παρ' ἑαῶν, ἔξισον καλῶς εἰδότεον ταῦτα, ὅπως ἦτε σὺχι αὐστηροί, ἀλλ' ἑταίκοις τῶν λεχθησομένων ἐκτιμηταί.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,

Σεβασμιώτατε Ἅγιε Σχολάρχα,

Φίλοι συνάδελφοι καὶ λοιπὴ φιλόμουτος ὁμηγύρες.

Ὁ σήμερον τὸ ἑορθιαῖον αὐτοῦ ἄγων σεβαστὸς καθηγητῆς κ. Ἰωάννης Παναγιωτίδης, ἐγεννήθη ἐν τῷ γραμμῶ Βαρεσοχωρίῳ ἐν ἔτει 1892ῳ, ὑπὸ γοντῶν εὐσεβῶν, τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Εὐδοξίας. Ἀδαχθεὶς τὰ πρῶτα γραμματα ἐν τῇ ἐπιταταξίῳ τῆς μετῆ κοινωτικῆς σχολῆς, δεκατετραετοῦς εἰσερχθεὶ εἰς τὴν Σχολὴν ταύτην ὑπὸ τοῦ ἐκ Βαρεσοχωρίου ἐπίσης τὴν καταγωγὴν σθέντος μεγάλου καὶ πολυετήριου ἑαίνου Πατριάρχου Ἰωαννῆ τοῦ Γ'. Ἐκ τῆς Σχολῆς ἀπεφοίτησε τὸ 1913, ἐν ἔτει μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου αὐτοῦ Πατριάρχου, ὑπαλαίων ἐπισημοῦν διακριθῆν «Ἐκρί τοῦ τρόπου τῆς παραδοχῆς τῶν ὑπὸ σχηματικῶν καθηγησμένων ἑτακῶπου χειροτονηθέντων κληρικῶν καὶ λαβὼν τὸ πτυχίον τοῦ Λιδασκάλου τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Θεολογίας.

Καὶ μετέθη μὲν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς Σμύρνην, ὡς ἱεροκήρυξ Προσῶλων καὶ Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σμυρνης, προκριθεὶς ὅμως διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ τότε Σχολάρχου Μητροπολίτου Σελεвкиας καὶ ἐκτα Μητροπολίτου Θεοκτίρου Γερμανοῦ Σιδηροπολίτου, κατὰ τινα εἰς Ρωσσίαν μεταβάσειν αὐτοῦ, ἐπιτευχθεὶσιν ἐπιτορσίαν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρωσσοῆς Ἐκκλησίας, ἀφίκετο εἰς Ρωσσίαν κατ' Ἀδύσσταν τοῦ 1914, ἐνθα, κατόπιν πικτωῶν πνευματικῶν σπουδῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πετροποπόλεως, ἀπεφοίτησε ταύτης τὸ 1918, εἰδικοθεὶς εἰς τὴν Ἱστορικὸν τῆς Θεολογίας κλῆσον καὶ ὑπαλαίων θέσιν ἐπὶ διπλωματι μὲ θέμα «Μελέτιος ὁ Πηγῶς».

Κατὰ τὰς ἐν Ρωσσίᾳ σπουδῶς αὐτοῦ ὁ κ. Παναγιωτίδης σπουδῆσσε τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ γνώσεις παρὰ τοῖς σοφοῖς καὶ περιφανέσι καθηγηταῖς τῆς Ἀκαδημίας, μνηθεὶς εἰς τὴν πλουσίαν ρωσσοκὴν θεολογικὴν φιλολογίαν, ἧς πλουσίως ἐπιφαιλεῖται κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἔζησε τὴν εἰς τὸν ρωσσοκὸν λαὸν διδασκασαν ἐπισημὴν εὐσεβείαν καὶ ἀφροδαντον πίστιν εἰς τὸν Θεόν, ἧτις καὶ σήμερον ἔτι θα

θείαν πανταχού ἰσχυροῦ ἐντύπωσιν, καὶ δὴ παρὰ τοῖς ἑτεροδόξοις· ἔζησε τὰ προβλήματα τῆς Ρωσσοῦς Ὁρθοδοξίας εἰς τὰς παρεμφανῆς καὶ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς συνταξιοθεσίας ἐπὶ κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναστατώσεως, ἥτις ἐπέβρατο τοσοῦτων δοκιμασιῶν πρόξενος νὰ γίνῃ εἰς τὴν Ἀγιοτάτην Ρωσσοῦν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ εὐσεβὲς αὐτῆς πλῆρωμα, κατὰ μεγάλας μάζας ἐγκαταλείπον ἑκτοτε τὸ πατριον Ἰδομος καὶ μέχοι τῆς σημερον πλανώμενον ἀπὸ τὸν κόσμον μὲ τὰ ἴδιματα τῆς ψυχῆς ἐστραμημένα πάντοτε πρὸς τὴν πατριον γῆν, ἐν ἀναμονῇ τοῦ ἐλεύου τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τοῦ Ὁμοῦν οὐδέποτε ἀπίστη.

Ἄρα τῇ λήξει τὸν ἀποῦν αὐτοῦ, ἐπιστρέφας ἐνταῦθα διὰ τῆς Δύσεως, δὲν ἐπέδθη ἀμέσως εἰς τὸ καθηγητικὸν στυδιον. Μόλις μετὰ πενταετιαν, ἦτοι κατὰ τὸ 1923, διορίσθη καθηγητῆς τὸν θερησκευτικῶν καὶ τῆς Ἱστορίας ἐν τῇ Μεγάλῃ καὶ Γένουε Σχολῇ καὶ ἐν τῇ Σχολῇ Γλωσσῶν καὶ Ἐμπορίου. Ἐς τὴν ἡμετέραν δὲ Σχολὴν προσεκάλεσε καὶ διορίσεν αὐτὸν κατὰ τὸ 1924 ἡ Ἐκκλησία τῆς Σχολῆς καὶ ἡ Λιουκουσα Ἐκκλησία ὅχι διότι δὲν ἦτο δυνατόν ἡ διδασκαλία τὸν Ἑλληνικῶν καὶ τῆς Ἱστορίας, ἥτις κατ' ἀρχὰς τῆ ἀντιθέη, καὶ ἄλλως νὰ ἐξασφαλισθῇ, ἀλλὰ διότι δὲν ἔπρεπε κατὰ τὴν σύγχρονὴν διὰ τὰ κατ' ἡμεῖς Θεολογικὰ Γράμματα ἐποχὴν ἐκείνην νὰ εὐρίσκηται μακρὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης πρόσωπον τῆς ἀξίας καὶ τοῦ θεολογοῦ καταρτισμοῦ τοῦ κ. Παναγιωτίδου, ἐν ὅροι μάλιστα τῆς ἀρξαιμένης τότε τὰ προβάλλη ἀνάγκης καταρτισμοῦ τοῦ Σώματος τὸν Θεολόγων Καθηγητῶν τῆς Σχολῆς ἐπὶ τῇ συνταξιομένη προῦντος τοῦ χρόνου ἀποκλειρῶσαι τὸν τάξεων αὐτῆς.

Ἀπὸ τοῦ 1923 εἶχεν ἀρχίσῃ ἡ τρίτη περίοδος τῆς ζωῆς τῆς γενοῦς ταύτης Σχολῆς. Ἡ Λιουκουσα Ἐκκλησία, μετὰ τὰ γεγονότα τὸν πρώτων ἐτῶν τῆς τρίτης δεκαετίας τοῦ παρόντος αἰῶνος, εὐρίσθη ἀπὸ συνθήκατ, αἰτίνας ἐπιδαλλων ὅπως αἱ προσπάθειαι τῆς Ἐκκλησίας στραφῶσι κυρίως εἰς περιστάλλογῃν καὶ ἀνασυγκρότησιν. Ἀπεφάσισε τότε ἡ Ἐκκλησία καὶ τὴν συνέχισιν τῆς Σχολῆς, καὶ δὴ κατὰ τὸ πρὸ τοῦ 1919 σύστημα, ἦτοι μετὰ πεισῶρον γυμνασιακῶν καὶ τριῶν θεολογικῶν τάξεων, ἐγκαταλείφθηντος, ὡς πολλαχῶς ἀσημῶρον, τοῦ κατὰ τὸ ἔτος ἐκείνου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρυσιν πάλιν τὸν τότε συνθηκῶν, εὐδοτηθέντος, καὶ ἐπὶ τίσσηρα δὲ συνταξιο ἀκαδημαϊκὰ ἔτη, ὑπὸ διαφόρων τροποποιήσεσι, ἐφαρμοσθέντος συστήματος τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς ὡς Ἀκαδημίας Θεολογικῆς. Καὶ ἐπὶ δὴ, κατὰ τὴν τῆς γενόμενης συγχωνεύσεως τὸν δυο τάξεων Γ' καὶ Α' τῆς Ἀκαδημίας εἰς μίαν, καὶ τῆς κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1922—1923 ὁμοιωτῆς ανακαταρτιστικῆς πύτων τὸν μαθητῶν, ἡ Σχολὴ ἦτο κενὴ μα-

θητῶν, ἀπεφασίσθη ὅπως κατὰ τὸ προσεχῆς σχολικὸν ἔτος 1923—1924 προσληφθῶσι μαθηταὶ μόνον διὰ τὴν Α' καὶ τὴν Β' Τάξιν τοῦ Γυμνασιακοῦ Τμήματος.

Τὰ τοιαῦτα συνθήμας αἱ πρώτοι μαθηταὶ τῆς τρίτης περιόδου ἀνερχόμεθα κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1923 τὸν μαρτυροῦν τῆς οἰας ταύτης Σιών λόφον, ὃν τοσαῦτα πρὸ ἡμῶν εἶχον ἀνέλθῃ πλῆθη μαθητῶν, αἰτίνας καὶ διανύσαντες τὸν ἐν τῷ φτωχίῳ τούτῳ τῆς ἱερῆς ἑπιστήμης σάληρον τῆς μαθητείας δόλιχον εἶχον ὑπηρετίση καὶ ὑπηρετίουν ἀπὸ διαφόρων θέσεων, ἑκαστος κατὰ τὸ παρὰ Θεοῦ δοθέν αὐτῷ ταλάντων, τὴν ἱερὴν καὶ ἔγιον τῆς Ἐκκλησίας σκοπόν.

Ἡ Σχολὴ δὲν εἶχε τότε τὴν ἀγίασσαν ὄφιν, ἦν ἔχει σημερον, καὶ ἦν προσέδωκεν αὐτῇ ἡ στοργικὴ πρὸς αὐτὴν προσήλωση καὶ ἡ ἐκτετατος καλλιπλοῖα ταιῖον αὐτῆς τέκνον καὶ διαπρεπεῦς ἱεράρχον. Ἐκτετατος εἰσὶν ἰσχυρὰ τὰ ἔχνη τῆς κοπώσεως ἐν τῆς ὑπηρετιοῦς φιλοξενίας, ἦν στοργικῶς εἶχε παρῶσῃ εἰς ὑπερτετατώσση τέκνον τῆς Ἀγιοτάτης Ρωσσοῦς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ εἰς οἰα ἀλίγα ἀπόκληρα ὄφινά τοῦ ἡμετέρου Γένουε. Ὁ περιόδοτος αὐτῆς προέδιδε τέλειαν ἐγκαταλείψων, τὸ δὲ κτίριον αὐτῆς ἦτο ἀρκεῦντος παρεμμελημένον. Οἱ προσελέθηντες ἀπηρτίσμεν, παρὰ τὰ ἀρχικῶς ἀποφασισθέντα, δύο τάξισ, μίαν Προσπαταξιακὴν καὶ τὴν Α' Γυμνασιακὴν. Τὴν Σχολὴν διορίσθην ὁ ἀειμνηστὸς καθηγητῆς Βασίλειος Ἀντωνιάδης, ὃν κατὰ Νοεμβριον διεδέχθη κληρονοσ, ὁ τότε ἀρχιμανδρίτης καὶ μετέπειτα Μητροπολίτης Χριστοποῦλεως Μιλέτιος Λουκάκης, καὶ τοῦτον, παραιτηθέντα, κατ' Ἀγιοστον τοῦ 1924 ὁ ἱεροδιάκονος Ἰωακείμ Πελεκάνος, προαχθεῖς μετ' ὀλίγον εἰς Μητροπολίτην Σταυρουπόλεως.

Ὁ κ. Παναγιωτίδης προσῆλθεν εἰς τὴν Σχολὴν κατὰ τὸ δεύτερον σχολικὸν ἔτος τῆς τρίτης περιόδου. Κατ' ἀρχὰς ἀντιθέη αὐτῷ, ὡς ἐλέχθη, ἡ διδασκαλία τὸν Ἑλληνικῶν καὶ τῆς Ἱστορίας. Καίπερ μὴ καποδῶσαι εἰδικῶς τὴν Ἑλληνικὴν Φιλολογίαν, ἰδοῦσεν ὅμως ὁ κ. Παναγιωτίδης τὰ Ἑλληνικὰ ὡς δόκιμος Ἑλληνοστῆς, περὶ αὐ ἀρδιθῆμας μαρτυροῦ ὁ εὐσεβὸς χειριστῆς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ὑπὸ τὸν τότε μαθητῶν αὐτοῦ, αἰτίνας, ἀποφοιτήσαντες τῆς Σχολῆς, κατέτιμους ἐν τῇ Ἀρχιερατικῆς τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερῆς Συνόδου, καὶ ἀκολούθως ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ διακρίσει προσέφερον καὶ προσέφερον τῇ Μητροῖ Ἐκκλησία ὑπηρετίας.

Ὅταν ἡ προληπτικὴ Τάξις ἱερατίσση τὰ ἐγκόλιμα μαθήματα καὶ ἀπετίλει τὴν Α' Θεολογικὴν Τάξιν τῆς Σχολῆς, εἶχεν ἐγκαταλείψῃ, δυστυχῶς, τὴν Σχολὴν, πύσων ἐν καρδιακοῦ νοσήματος, ὁ καλομαροσ σοφὸς καθηγητῆς Βασίλειος Ἀντωνιάδης, μεταδὸς πρὸς περιόδοτον τῆς

δυναμίας αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας, ὅπου μετ' αἰγίων ἀνταπόθη ἐν Κορίθῳ, ἀφοῦ πολλὰ ἐμάρτυρον ὑπὲρ τῆς Σχολῆς καὶ τῆς Θεολ. Εκπιστήμης ἐγκραταλικῶν ἀμύμητα θεολογικὰ συγγράμματα ἀποτελοῦνται καὶ μέχρι τῆς σήμερον τὴν θέσιν τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων εἰς ἃ ἀναφέρονται, καὶ ἀφοῦ τοσοῦτον ἐπιμάρτυθη ἐν τῇ ζωῇ, ὥστε, μετὰ τὴν ἀπόλειαν καὶ τῶν τριῶν τῶν τέκνων, νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐν ταῖς δοκιμασίαις καὶ ταῖς θλίψεσιν ἠερέθη καὶ τὸν Ἰωδ. Τὰ μαθήματα λοιπὸν τῆς Α' Τάξεως, ἀκολούθως δὲ καὶ τῶν λοιπῶν δύο, ἀντιτίθησαν τῷ τότε Σχολάρχῃ Μητροπολίτῃ Σταυρουπόλεως Ἰωαννῆ καὶ τῷ κ. Παναγωγιστῇ, ἀναλαμβάνοντι καὶ διδίδξαντι ταυτοχρόνως καὶ ἐπὶ σκιρᾶν ἑτῶν τὴν Ἱστορίαν τῆς Φιλοσοφίας, τὴν Ἑκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, τὴν Πατρολογία, τὴν Εἰσαγωγήν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τὴν Ὀμιλητικὴν, τὴν Ἠθικὴν - Φιλοσοφικὴν καὶ Χριστιανικὴν, καὶ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον.

Ἐὰν ληφθῇ ὅτι ὄρνεν ὅτι τὰ αὐτὰ σχεδὸν μαθήματα σήμερον διδάσκων ἐν τῇ ἡμετέρῃ Σχολῇ, ὡς καὶ ἐν ταῖς Θεολογικαῖς Σχολαῖς τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, περὶ τοὺς δέκα καθηγηταί, τότε προσέβληται ἀνάγκη τὸ θαρρὸν ἔργον, ὅπου οἱ δύο ἐπιμαρτυρήσαν καὶ ἤγαγον εἰς πέρας ἐπιτηδῆς μέχρι τοῦ διαορισμοῦ καὶ ἄλλων καθηγητῶν, τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν Μητροπολιτῶν Νικομακεδονίας κ. Χρυσόστομου Κοροναίου, τοῦ Ἐπισκόπου Μιλήτου καὶ τῆς Μητροπολιτοῦ Φιλαδελφείας Αἰμιλιανοῦ, τοῦ Ἀποστόλου Μίση, τοῦ Μ. Οὐρονόμου Γεωργίου Ἀνωστασιάνου, τοῦ ἀμειλίχτου, τοῦ Βασιλείου Ἀναγνωστασιάνου καὶ τοῦ Ἀριστίδου Πασοδαίου, ἀρχουμένης δὲ τῆς τετάρτης περιόδου τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μαξίμου Ρεπανίλλη, τοῦ Ἱεροδιακόνου Χρυσόστομου Κωνσταντινίδου, τοῦ Κωνσταντίνου Καλλινίκου καὶ τοῦ Βασιλείου Σταυρίδου.

Ἀπὸ τοῦτο ἡμῶν, τῶν ἀρχαιτέρων ἀποφοίτων τῆς τρίτης περιόδου τῆς Σχολῆς, οἵτινες ἐν τῇ παιδείᾳ ἐπιτίθησαν διὰ τοῦ τιμίου αὐτῶν ἰδρυτοῦ, ἢ μὲν κέρως μετ' εὐλαδίας πολλὰς φέρεται πρὸς τὸν γαλήνιον ἐπέων ἠερέων τῶν Θεραπειῶν λόγον, ἔσθῃ, αἰδενός ἔξωθεν ταράττωντας τὴν γαλήνην τῶ τέρου, κομᾶται τὸν ἦσαν τοῦ δικαίου ὄντον, προσέβληται τὴν Πείραν τοῦ Λοκακορίτου, ὁ σθεαστῆς ἡμῶν Σχολάρχης καὶ διδασκαλίας Ἰωαννῆς Πελεονίους, ἢ δὲ κερδία μετ' εὐγνωμοσύνης ἀντιφύζει τὴν γλαυκὴν μορφήν τοῦ κ. Παναγωγιστοῦ.

Τριάνοντα δὲ ἐτὴ ἐδίδαξεν ἤδη ὁ κ. Παναγωγιστῆς ἐν τῇ ἡμετέρῃ Σχολῇ καὶ τρεῖς σχολαρχήσας ἐν αὐτῇ τριάνοντα δὲ καὶ δύο ἐν ταῖς ἡμετέροις καθέλοις Σχολαῖς. Ἐξεδασίνθη καὶ ἐδοξαμένῳ ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς σπουδαιοῦς κουλίας ἀπὸ τῆς καθηγητικῆς ἔθρας, καὶ ὑπὲρ τοῦ ὀρθο-

δοῦτον πληρώματος ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ὑπὲρ ἑαυτῆς δὲ καὶ τριτοῦ διὰ τῶν παιδικῶν προόντων τῆς γλαυκῆς αὐτοῦ γροφίδος.

Ὡς καθηγητῆς ἐπὶ τριάνοντα ἤδη ἐτὴ μεστρωμένῳ τοῖς τοῦ ἱεροῦ τούτου φητορίας λειψίας τῆς χάριτος εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἑκκλησίας. Ἡ διδασκαλία του δὲν εἶναι διδασκαλία κερὰ καὶ ἄγονος, ἀλλὰ ζῶσα καὶ καρποφόρος, διότι ὁ κ. Παναγωγιστῆς γνωρίζει νὰ ἐγγίχη τὸν ἐκθεσιασμὸν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον νὰ μεταδίδη εἰς αὐτοὺς τὸν ἰδικόν του ἱερόν ἐκθεσιασμὸν. Ἔχει δὲ τοσοῦτον μεγάλην σημασίαν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ὁ ἐκθεσιασμὸς. Πᾶς λόγος, ὅν ὁ διδασκαλίας ἐκφέρει ἐν στιγμαῖς ἁγίου ἐκθεσιασμοῦ, δὲν πίπτει εἰς γῆν ἄγονον καὶ δὲν ἀπόλλυται. Συλλαμβάνεται ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ καρποφορεῖ ὡς κούρας ἀνείλατος ἀΐζαντι εἰς εὐσυνέκρυλλον δένδρον.

Ὅπως τοσοῦτοι λόγοι ἁγίου ἐκθεσιασμοῦ δὲν εἰσῆλθον καὶ δὲν ἐφθίσαν καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν τῶν πρώτων ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ μαθητῶν αὐτοῦ, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν, οἵτινες μᾶς διεδόχθησαν ἐν τῇ μαθητείᾳ! Οἱ μαθηταὶ του καὶ μετὰ παρέβλεσαν τοσοῦτον ἑτῶν ἐκθεσιασμοῦ καλῶς μετ' ὅπως ἐκθεσιασμοῦ καὶ ζωηρότητος ὁμιλοῦν ὅταν ὁ λόγος ἐφίετο πρὸς θέματα προσήλη εἰς αὐτὸν, πρὸς τὰ πρώτα θέματα τῆς Ἑκκλησίας, πρὸς τοὺς κληθέντας κατ' αὐτῆς σάχηρους διαγμούς, πρὸς τὸ σῆσμαι, πρὸς τὴν μετὰ τὴν ἐκλειπὸν τῶν δυσχερέων χάριτον τόχην τῆς σωστικῆς διὰ τὸ Γένος ἡμῶν κουλίας.

Ὁ κ. Παναγωγιστῆς ἀφροσώθη τέλει εἰς τὸ καθηγητικὸν αὐτοῦ ἔργον με θαθεΐαν τὴν συνείδησιν τῆς σημασίας καὶ τῆς σπουδαιοῦτος αὐτοῦ. Εἶναι δὲ μεγάλη ὄντως ἡ ἀποστολὴ τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ. Ἄν τὸ τοῦ καθηγητοῦ καθέλου ἔργον ἐξέρχεται τοῦ κύλου τῶν ἐπιγγελμάτων, ὅν λειτουργεῖται πνευματικὸν καὶ ἀποστολὴ ἄνθρωπῳ, ἔρρουν εἰς αὐτὸν εἶναι ἀναιτιθεμένη ἢ διαπαιδαγωγικῆς τῆς δουλοῦτος καὶ ὁ πλουτισμὸς διὰ τῶν ἀναγκαίων γνώσεων τῶν μελλαντιῶν τῆς κοινωνίας στείχων, ὅπως ἄνθρωπῳ καὶ τιμιώτερον καὶ ἀγνώτερον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ, εἰς ὅν εἶναι ἀναιτιθεμένη ἢ μόρφωσις καὶ ἢ πλουσιώδης πνευματικὴ κατάρτις τῶν ἡγετιῶν τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας στείχων, τῶν κερῶν τοῦ θεοῦ λόγον καὶ οἰκονόμον τῶν μεστρησιῶν :

Ἐπιτίθει δὲ τὸ ἔργον αὐτοῦ ὅν τριῶν καὶ πάντες οἱ πνευματικῶ λειτουργοί, οἳ ἐν ἀνείμῃ, ἔστω καὶ σχετικῇ, ἀλλ' ἐν μίση πολλῶν στενοχωριῶν, ὑπὸν καὶ πνευματικῶν. Ὅτι ἐν πολλαῖς στενοχωρίαῖς, ὡκαῖς καὶ ἄλλαις, κενίται καὶ ἐργάζεται ὁ τὸ τοῦ διδασκαλίου ἡμεπιστευμένος ἄνθρωπος λειτουργεῖται, τοῦτο, ἔβανον ὅν, δὲν χεῖται ἀποδείξουσ.

καὶ ἡ τεχνικὴ, παρὰ τὴν καταπληκτικὴν αὐτῶν πρόοδον, εἰς ἑαυτὰς ἀφρέμεναι ἄδυνατον νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος, δυνάμεναι νὰ ὀδηγήσωσι τόσον εἰς τὴν εὐτυχίαν ὅσον καὶ εἰς τὴν δυστυχίαν. Διὰ τοῦτο ὁμοῦ καὶ παραλλήλως πρὸς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς δεόν νὰ ἐπιδιωχθῆ καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ τοῦ κόσμου ἀναγέννησις. Ὁ σύγχρονος προηγημένος πολιτισμὸς δὲν πρέλει νὰ καταλήξῃ εἰς τὸν ἀνάξιον τοῦ ἀνθρώπου ὄλισμόν, πρὸς τὸν ὁποῖον κλίνει. Εἰς τοῦτο ὀφείλει νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ κερδίσῃ δι' ἑαυτὴν τὸν προβάλλοντα νέον κόσμον. Ἐκτιμῶ ἰδιαιτέρως τὸ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτῆν ἔργον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, τοῦ ὁποῖου τῆς Α' Γενικῆς ἐν Ἀμστερδὰμ Συνεδρίασεως ἐν ἔτει 1948φ μετέσχεν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, χρηματίσας καὶ μέλος τῆς Κεντρικῆς τοῦ Συμβουλίου τούτου Ἐπιτροπῆς ἐπὶ μίαν πενταετίαν. Εἰς πᾶσας τὰς φιλοσοφικὰς καὶ κοινωνιολογικὰς ἐπὶ τῶν γενικῶν καὶ λοιπῶν προβλημάτων ἀναλύσεις τοῦ κ. Παναγιωτίδου διαφαίνεται πάντοτε ἡ ἀκράδαντος αὐτοῦ πίστις εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν, ἡ βαθεῖα αὐτοῦ ἀγάπη καὶ ἀρσένωσις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἡ συμπληρὴ καὶ στοργικὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καθόλου διάθεσις.

Σεβαστὲ Διδάσκαλε !

Σύγγνεθί μοι ἐὰν ὠχρὰ εἶναι ἡ εἰκόνη, δι' ἧς προσεπείδησα νὰ παραστήσω τὴν προσωπικότητά Σου περιέλαβον ἐν αὐτῇ τὸν ἐξωτερικόν, χωρὶς νὰ διαζωγραφίσω καὶ τὸν ἐσωτερικόν Σου κόσμον, τὴν χριστιανικὴν Σου ψυχὴν, τὴν πολλὴν κωλύσιν καὶ τὴν προσωπικὴν Σου ἀκτινοβολίαν. Ἀποτελεῖς Σὺ τὸ τέμα τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν μεγάλων ἐκείνων τῆς γεγραμῆς ταύτης Σχολῆς καθηγητῶν, οἵτινες συνενοῦντες εἰς τὴν σοφίαν τὴν πίστιν, καὶ εἰς τὴν πίστιν τὴν εὐσέβειαν, ἀνεδείχθησαν πρότυπα χριστιανοῦ σοφοῦ καὶ διδασκάλου, πρὸς τὰ ὁποῖα ἡμεῖς, οἱ νεώτεροι, ἀδυνατοῦμεν νὰ προσεγγίσωμεν.

Τὴν ἡμέραν ταύτην, καθ' ἣν ἡ παιδεία στεφανοῖ Σε διὰ τοῦ ἀμαραντίνου τῆς σοφίας στεφάνου, ταύτην Σοι ἐκ βάθους ψυχῆς, ἐν ὀνόματι καὶ πάντων τῶν μαθητῶν Σου, ἀπευθύνω τὴν εὐχὴν : Πληθύνου τὰ ἔτη Σου ὁ Κύριος. Ὅν πανταχοῦ καὶ πάντοτε, καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τῶν ἔργων Σου, κηρύττεις, καὶ χαρίζοιτό Σοι ὑγίαν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν διὰ νὰ συνεχίσῃς ἐπὶ ὅτι μῆκιστον τὴν πολυχεύμονα διδασκαλίαν Σου, ἐπ' ἀγαθῶν τῆς ποτινῆς μητρὸς Σχολῆς, χαρᾶ δὲ τῶν προσφιλῶν Σου οἰκείων καὶ συγγενῶν καὶ πάντων ἡμῶν.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ

«Ἀρίστη ἀνδρὸς εὐφημία τὸ ἐπιδειχθῆναι τῆς δυνάμεως τῶν εὐφημούντων ἀμείνονα». 1)

ΜΕ ΤΑΣ ΛΕΞΕΙΣ αὐτὰς Γρηγόριος ὁ Νύσσης προσημαίνεται τὴν ἐγκωμιαστικὴν βιογραφίαν τοῦ Πατρὸς καὶ διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, ἐκφράζων οὕτω μίαν ἀπὸ τὰς ὁρασιότερας ἀληθείας τῆς ζωῆς.

Ἀσφαλῶς δὲν ὑπάρχει ἔπαινος καλλίτερος ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναδεικνύηται ὁ εὐφημούμενος μίζων τῶν εὐφημῶν τοῦ εὐφημοῦντος.

Δεήσεις καὶ ἰκεσίας ἀνέπτυμεν ἡ Σχολὴ ἡμῶν πρὸς τὸν Ἱεριστον, πανηγυρίζει δὲ καὶ χαίρει διὰ τὸ λαμπρόν της τέκνον, τὸν κατόπιν πλήρους ἐπιστημονικοῦ καταρτισμοῦ ἐνταῦθα τε καὶ ἐν τῇ ξένῃ ἀναλαβόντα τὴν ἔδραν καὶ ἐποποιήσαντα τὴν εὐθύνην τῆς διδασκαλίας ἔκτοτε ἐπαξίως. Τοῦτον ὁ Κύριος ἐξέλεξε καὶ ἐφώτισε διὰ τοῦ φωτός της θείας ἐπιστήμης, ἵνα φωτίσῃ καὶ μυήσῃ τοὺς τροφίμους τῆς Σχολῆς εἰς τὰς θείας ἐντολάς καὶ τὴν θεῖαν ἐπιστήμην.

Ἄπειρος τῆς τέχνης τοῦ λόγου, ἀλλὰ ὑπὸ αἰσθήματος βαθείας εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ διακατεχόμενος, ἐπιτημῶ ἐν ὀλίγοις νὰ διατρανώσω πρὸς τὸν σεβαστὸν διδάσκαλον τῆς γεγραμῆς ἡμῶν Σχολῆς, τὸν ἐπὶ 30ετίαν ὄλην καταναλώσαντα ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔργον τοῦ καταρτισμοῦ τῶν νέων ἔργατων τοῦ ἀμπελώνου τοῦ Κυρίου, τὰ διακατέχοντα τὴν ψυχὴν τῶν νῦν μαθητῶν αὐτοῦ οὐκ αἰσθήματα ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης.

«Αἰνέσωμεν δὴ ἄνδρας ἐνδόξους καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν τῇ γενέσει». 2)

Σεβαστὲ διδάσκαλε.

30 ἔτη συνεπλήρωσες αἰσίοις, ἔτη καρποφόρου διδασκαλίας καὶ χριστιανικῆς δράσεως.

Συνεδύσασε ἄριστα τὴν ὀρθὴν χριστιανικὴν γνῶσιν μετὰ τὴν χρηστοθήθειαν καὶ ἀνεδείχθης ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ χρόνου, ἁ ξ ί α πραγματικὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ Θεολογικῇ Ἐπιστήμῃ.

1) Γρηγορ. Νύσσης βιογραφία εἰς Γρηγορ. Νεοκαισαρ. Μίγν Ε. Π. 46, 896.

2) Σοφία Σειράχ, 44, 1.

Ἐπὶ ἤρξες λαμπρὰς ἄσθετος καὶ ἀκτινοβολοῦσα, μεταλαμπαδεύουσα τὴν φλόγα τῆς πίστεως καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, τόσοι εἰς τοὺς ἑντός, ὅσοι καὶ εἰς τοὺς ἐκτός τῆς Σχολῆς.

Ἐπὶ διαπύρου χριστιανικοῦ πνεύματος κατεχόμενος, ἔχων θρησκευτικὴν ἀφοσίωσιν καὶ εὐσέθειαν καὶ θερμὸν ἠδιαφέρον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ πόθον διαπύρου πρὸς φωτισμὸν καὶ σωτηρίαν ψυχῶν, εἰργάσθης μεθ' ὅλων Σου τῶν δυνάμεων καὶ κατέστης πρότυπον διδασκάλου ἑσαρκουμένου κατὰ τρόπον μοναδικὸν τὸ Χριστιανικὸν Ἰδεῶδες, προχέων τὰ ζωογόνα νύματα Σου ὡς πηγὴ ἀνεξάντλητος, ἐκπέμπουσα τὴν δροσοθόλον καὶ ζωήριτον ἐπίδρασιν τῆς ἐπὶ τοῦ περιβάλλοντος κατὰ τὸ γραφικὸν «σῶμα δικαίου ἀποστάζει σοφίαν..... χεῖλη δὲ ἀνδρῶν δικαίων ἀποστάζει χάριτα» 3).

Καὶ τὸ πλεόν εὐφραδὲς καὶ πολύτιμον ἔργον Σου, σεβαστὲ καθηγητά, διὰ τὸ ὅποιον πρέπει καὶ δικαίως δύνασαι νὰ υπερηφανεύησαι εἶναι τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν Σου, οἵτινες τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὸν ἕλατον τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης φέρον ἀποτιόντες, ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν, περικυκλοῦσι τὴν ἔδραν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τρεῖς ὄλας δεκάδας ἐτῶν ἐτίμησας.

Σεβαστὲ καθηγητά,

Οἱ ἐν τῇ Σχολῇ μαθηταὶ Σου, ὅσοι εἰμωροῦν νὰ ἀκροῶνται τῆς ἀπὸ τῆς ἔδρας διδασκαλίας Σου, παρουσιάζονται τὴν στιγμὴν αὐτὴν δι' ἐμοῦ ἵνα ἐκφράσωσι πρὸς Σέ, τὸν πεπνυμένον διδάσκαλον, τὰ αἰσθήματα τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης αὐτῶν, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι «ἀναγκαῖον ἀποδιδόναι τοῖς ἐνεργέταις τὰς κατὰ δύναμιν εὐφημίας». 4)

Ἐντὸς τῆς 30ετίας τῆς καρποφόρου καθηγητικῆς Σου δράσεως, ἡμεῖς, οἱ ἐνταῦθα παρόντες μαθηταὶ, ἀντιπροσωπεύομεν ἀσφαλῶς μίαν μικράν, μικροτάτην μερίδα καὶ ἄρα πάντα ὅσα εἶπομεν καὶ λέγομεν δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι τὴν ἔκφρασιν τῆς πλήρους καὶ ὁλοκληρωτικῆς ἐκτίμησως τοῦ πολυπλεύρου 30ετοῦς ἔργου Σου, ἀλλὰ μόνον μίαν χρονικῶς ὅσον καὶ ποσοτικῶς πενιχράν ἐκτίμησιν αὐτοῦ.

Καὶ χρονικῶς μὲν πενιχράν, διότι Σέ ἐγνωρίσαμεν κατὰ τὰ ὀλίγα αὐτὰ ἔτη τῆς ἐδῶ μαθητείας ἡμῶν, ποσοτικῶς δὲ μικράν, διότι οὐδέποτε ἡ μαθητικὴ ψυχὴ δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ὕψος τοῦ καθηγητικοῦ μεγαλείου καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ.

3) Παροιμία 10, 31—32.

4) Γρηγορίου Νεοκαισαρείας Χριστήριος Λόγος, Μὴν Ε, Π, 10, 1057.

Ἐν τούτοις ἀνομολογοῦμεν καὶ εὐγνωμόνως διακηρύττομεν ὅτι ἡ φωτεινὴ Σου φυσιογνωμία ὑπῆρξε δι' ἡμᾶς ἅπαντας ἡ πηγὴ πολλῶν γνώσεων, καὶ χριστιανοπρεποῦς σοφίας καὶ χαρακτῆρος χριστιανικοῦ, καὶ παραδείγματος σόφρονος καὶ βίου ἑναρέτου.

Ἐκπροσωπῶν τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὴν κοινὴν τῶν συμμαθητῶν μου διάθεσιν καὶ σέξην, διαθεθαῖω, σεβαστὲ καθηγητά, ὅτι ὁ φωτεινὸς δρόμος τὸν ὁποῖον δύνουξεν ἡ σοφία καὶ τὸ παράδειγμά Σου εἰς ἡμᾶς, θὰ εἶναι ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς θὰ ὀδεύσομεν στοιχοῦντες τοῖς ἕνεσί Σου, καὶ ἔχοντες πάντοτε ὑπ' ὄψει τὴν σοφὴν ὑπόδειξιν τοῦ Παρουσιαστοῦ «Ἐπιλαθοῦ ἡμῆς παιδείας, μὴ ἀφῆς, ἀλλὰ φίλαξον αὐτὴν εἰς ζωήσιν». 5)

Ὅτι τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀποτελεῖ τὸ ἀποκορύφωμα τῶν εὐχῶν καὶ προσευχῶν ἡμῶν, εἶναι ὅπως ὁ Δοτὴς πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ χαριστῶν ἐπιδαμψέυη εἰς Σέ πλουσίας τὰς θείας Αὐτοῦ δωρεάς, πρὸς συνέχισιν τοῦ ἡμῶν καὶ θεαρέστου ἔργου Σου.

Ἐνδυναμοῦ ἐν Κυρίῳ πάντοτε, σεβαστὲ τῆς πίστεως μύστα καὶ διδάσκαλε, καὶ εὔχου ὑπὲρ τῆς κατὰ πάντα εὐδοκίμησως τῆς Σχολῆς καὶ τῶν μαθητῶν Σου, τῶν ἐγγῆς καὶ τῶν μακρῶν, ὑπὲρ ὧν τόσοι καὶ τόσα ἐμόχθησας.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΝΝΗΣΩΝ

Κ. Δ Ρ Ο Θ Ε Ο Υ

Παναγιώτατε Δέσποτα,

καὶ πᾶσα ἡ σεβασμία, εὐγενή, ἐλλόγιμος, φιλόμουσοι
καὶ ἀγαπητὴ ὀμήγυρις.

ΤΟ ΕΟΡΤΑΖΟΜΕΝΟΝ σήμερον ἐνταῦθα Ἰωδηλαίων τοῦ Ἐλλογιμοτάτου Καθηγητοῦ κυρίου Ἰωάννου Παναγιωτίδου εἶναι μίαν μεγάλην Ἐορτὴν τόσοι αὐτοῦ, ὅσοι καὶ τοῦ διδασκαλικοῦ καθόλου κόσμου, ἰδιαίτερος δὲ εορτὴ τῆς Θεολογικῆς ἡμῶν Σχολῆς. Εἰς τὴν χαρὰν τῆς Ἐορτῆς ταύτης μετέχει ὀλόθερμον καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Κοινωνία.

Ἡ Κοινωνία μας εἶναι πρόθυμη καὶ εὐαίσθητη εἰς ὅτι καλὸν καὶ ὀψηλόν. Αὐτὴ περιέβαλε τὸν κύριον Ἰωάννην Παναγιωτίδην ἀπὸ πρώτης ὀρχῆς μὲ ἀμέριστον ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην. Ἡ κατανόησις καὶ ἡ δόξα καὶ

5) Παροιμία 4, 13.

ή προσοχή της Κοινωνίας αποτελεί τόν πρωταρχικόν ὄρον διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Διδασκάλου, τοῦ Ἡρώου, τοῦ Σοφοῦ. Ὁ μέγας Λυρικὸς Ποιητὴς τῆς Γερμανίας Χόλδερλιν λέγει : «Οἱ ἥρωες ἀπώλεσαν τὴν δόξαν των, οἱ σοφοὶ τοὺς μαθητάς των. Μεγάλοι πράξεις, εἰν δὲν τις νοιώθη ἕνας εὐγενὴς λαός, παύουν νὰ εἶναι πλέον κατὶ τὸ μεγάλο. Καὶ ὑψηλαὶ λέξεις, εἰν δὲν ἀπτηοῦν εἰς ὑψηλὰς καρδίας, μαραμένα εἶναι φύλλα πού πέφνουν εἰς τὸν βόρβορον.» Εἰς τὴν Σχολὴν μας σήμερον δίδεται ἡ ώραὶα εὐκαιρία νὰ συγκαρῆ ὁλόθεσμα τὴν Κοινωνίαν μας, καὶ νὰ τῆς ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸν τῆς.

Ἡ Κοινωνία, ὁ Λαός μας, ὁ κόσμος μας, εἶναι ἡ μεγάλη ὑπόθεσις μας, τὸ Πάσχα μας, αἱ Ἐορταὶ μας, τὰ Ἰωβηλαῖά μας, ἡ καύχησις μας, ὁ λαός μας εἶναι. Αὐτὸς κἀίνει τὸν Καθηγητὴν, τὸν Ἡρώον, τὸν Πατριάρχην. Τὸ ἔδαφός μας εἶναι γόνιμον, γῆ ἀγαθὴ, τὸ κλίμα ὑπεροχόν, διὰ νὰ δλαστήσῃ, ἀνήσῃ καὶ καρποφορήσῃ τὸ δένδρον. Ἐάν ἔχωμεν κατὶ τὸ καλόν, τὸ ὀφειλομένον εἰς τὴν Κοινωνίαν μας. Ὁ Γκαίτε εἶπε τὸ ἐξῆς ὠραῖον διὰ τὰ ποιήματά του : «Δὲν τὰ ἔκαμα ἐγώ, αὐτὰ ἔκαμαν ἔμένα.»

∴

Καὶ ἕνα ἄλλο ἔκαμε τὸν κύριον Παναγιωτίδην, ὁ ἱερός αὐτὸς λόφος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμαθήτευσεν, καὶ ἰδίδαξεν. Ὁ λόφος ὁ γαλήνιος καὶ μυρωμένος, πού τὸν ἀγκαλιάζει ἡ θάλασσα, καὶ τὸν περιπτύσσει ἡ Ἄνοιξις, ἄλλὰ καὶ πού τὸν δέρνει ὁ βορρῶς καὶ ὁ χειμῶνας, καὶ τὰ κύματα τὰ μυκώμενα πού σπάνουν εἰς τίς γραφικὰς ἀκτῆς του.

Ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος, δταν ἔπλεε πρὸς ἀνακάλυψιν νέου κόσμου, ἐθεάθη πολλάκις εἰς τὴν πύραν τοῦ πλοίου του νὰ διαβάξῃ ὑψηφῶναις ἐνώπιον εἰς τὰ μαινόμενα κύματα τὴν ἀρχὴν τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου : «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν». Ἐδῶ, εἰς τίς ἀπόκρημνες ἀκτῆς τῆς Χάλκης πολλὰς φορὰς παρετηρήθησαν μαθηταὶ τῆς Σχολῆς μας ὄρθιοι ἐπίσης νὰ ἀπαγγέλλουν τὸ ἴδιον ἔδαφον, χωρὶς νὰ γνωρίζουν αὐτὸ πού ἔκαμινεν ὁ Κολόμβος. Ἐδῶ, εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἀντηχεῖ τὸ μήνυμα τοῦ Δημοουργοῦ Λόγου, ὁ σύθρανός ἀπαγγέλλει τὸ μυστικόν του εἰς τὴν γῆν, ὁ μαθητὴς, ὁ διάκονος, φωνεῖ πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀσίας καὶ πρὸς τὴν Εὐρώπην : «Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο.»

Βλέπων τὴν ταιούτην θέσιν καὶ ἀποστολὴν τῆς Σχολῆς, ὁ ἐπιφανὴς Βέλγος Βυζαντιολόγος κ. Γκαεγκουά, καὶ ὀμιλῶν ἐδῶ, πρὸ τινος χρόνου, μεταξὺ ἄλλων εἶπε καὶ τὰ ἐξῆς σπουδαῖα διὰ τὴν Σχολὴν : «Ἡ Σχο-

λὴ τῆς Χάλκης δὲν εἶναι μονάχα ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἶναι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς ὅλης Ὁρθοδοξίας. Δὲν εἶναι μονάχα ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς ὅλης Ὁρθοδοξίας, εἶναι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς ὅλης Χριστιανοσύνης. Δὲν εἶναι μόνον ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χριστιανοσύνης ὁλοκλήρου, εἶναι ἡ Σχολὴ τῆς Οἰκουμένης.»

∴

Ὁ Κόσμος ἔχασε τὸν ἀληθινόν του προσαντιολισμὸν, ἔχει ἀνάγκην νὰ ἀνανεωθῇ, νὰ ἀναπλασθῇ. Τὸν ἔχει ἀλλοιώσῃ ὁ βιομηχανικὸς πολιτισμός. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν βοηθήσουν ἑξαιρητικοὶ ἄνθρωποι, ἰδιαίτερα ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι νὰ συσταθοῦν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Μίαν ταιούτην ἀποστολὴν ἔχει καὶ ἡ Σχολὴ μας, εἰς τὴν τελευταίαν τῆς ἀνάυσιον. Ἐχει ἀποστολὴν νὰ κατηρτίσῃ διακόνας τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ κ. Ἰωάννης Παναγιωτίδης εἶναι ἀπὸ τοὺς ὀλίγους οἱ ὁποῖοι ἐβοήθησαν τὴν Σχολὴν μας εἰς τὸ ὑψηλόν τοῦτα ἔργον τῆς, μετὰ τὴν ἀτιμωσφαιραν τὴν ὁποῖαν ἐξύφει νὰ δημιουργῇ. Καὶ ἡ Σχολὴ μας ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἀτιμωσφαιραν, διὼς τὴν παρέλαβε καὶ τὴν ζῆ καὶ τὴν δίδει ὁ κύριος Καθηγητὴς ! Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνισχύεται τὸ πνεῦμα τὸ ὑψηλόν, καὶ κατευθύνον τοὺς μαθητάς τῆς εἰς τὴν διακονίαν ἐκείνην ἡ ὁποῖα ἐξυτηρετεῖ τὸν ἀνώτερον σκοπόν, δι' οὗ ἀνανεώνεται καὶ ἀναπλάσσεται ὁ κόσμος.

Ἦλθεν ἡ ὠρα, ἡ Σχολὴ νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ νὰ διατρανώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πρὸς τὸν κύριον Ἰωάννην Παναγιωτίδην.

∴

Ἡ γοητεία καὶ ἡ αἰκοδομὴ τὴν ὁποῖαν ἀσκεῖ ὁ κύριος Ἰωάννης Παναγιωτίδης ἔχει τὰς ρίζας τῆς εἰς τὴν βαθεῖαν πίστιν του, εἰς τὴν καθαρὰν συνείδησίν του, εἰς τὴν ἀπλότητά του, εἰς τὸν σεμνόν καὶ ἀδομάντινον χαρακτῆρά του, εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγεται χάρις, καὶ εἶναι μεγάλη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι θεῖον πρᾶγμα νὰ ὀμιλῆς μετὰ ἕνα ἄνθρωπον, καὶ νὰ τὸν ἀκούῃς. Ἴσως τὸ μεγαλύτερον δῶρον τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς νὰ εἶναι ἡ ἀκρόασις. Παίρνετε περισσότερα ἀπὸ μίαν δῶμον συναυλιαν μετὰ ἕνα ἀνώτερον πρόσωπον, παρὰ ἀπὸ μελέτην ὁλοκλήρου Βιβλίου. Ἴσως, διότι ἔχετε ἐνώπιόν σας τὸ πρόσωπον τοῦ ἄλλου.

∴

Τὶ μεγάλη εὐτυχία διὰ τοὺς μαθητάς νὰ ἀκούουν τὸν Διδασκάλων των, νὰ τὸν ἀτενίζων. Φύσει, ἡ μικρὰ ἡλικία εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν μεγάλην, ὡσὰν νὰ περιμένη κατὶ ἀπὸ αὐτήν. Καὶ τί μεγάλη ἐπίσης εὐτυ-

χία ὁ Διδάσκαλος νὰ ἔχη ἐνότιόν του τὸ ὄραμα τῶν παιδιῶν, καὶ νὰ τὰ ἀκούῃ ! Τὰ παιδιά, λέγει κάποιος Ποιητής, ψυθυρίζουν εἰς τὰ ὀτὰ μας ὅτι τὰ πιγνά καὶ ὁ ἀέρας τραγουδοῦν εἰς τὴν ἠλιόλουστον ἀτμόσφαιράν των. Τὰ παιδιά «εἶναι καλύτερα ἀπὸ ὅλα τὰ ποιήματα ὅσα ἔχουν λεχθῆ ἢ τραγουδηθῆ ποτε, διότι αὐτὰ εἶναι τὰ ζωντανὰ ποιήματα, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα εἶναι θάνατος.»

Μὲ τὴν μέλετην τῶν ποιημάτων αὐτῶν, τῶν γενεῶν αἱ ὁποῖαι ἔρχονται, ὁ Διδάσκαλος σιγὰ σιγὰ ὀρμηρίζει καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ καταλαβαίνει καλύτερα τὸν Θεόν. Καὶ ἐκείνος ποὺ καταλαβαίνει τὸν Θεόν γίνεται ἀληθινός. Πηγαίνομεν πρὸς τὴν ἐνότητα, βαδίζομεν πρὸς τὴν ἐνωσὴν μας μὲ τὸν Θεόν. Τὸ μεγάλο ζήτημα εἶναι νὰ γίνωμεν, καὶ ὄχι νὰ ἀποκτήσωμεν. Ὁ ἔμπορος ἀποκτᾷ, ὁ ἄνθρωπος γίνεται. Ὁ κύριος Παναγιωτίδης ἔγενεν. Ἡ πλευρὰ τῆς ἐπαρξείας μας ἡ ὁποία ἀντιρροῦζει τὸ θεῖον καὶ τὸ αἰώνιον διαφ' οὐχὶ πλουτισμόν, ἀλλὰ ἐλευθερίαν καὶ χαρὰν. Ὁ τιμώμενος σήμερον ἐνταῦθα Καθηγητῆς ἔφθασεν ἤδη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς αἰωνιότητος, ἀπὸ ὅπου τίποτε πλέον δὲν διασκορπίζεται, δὲν ἐξαφανίζεται — καμμία ἐλπίς, καμμία εὐτυχία, καμμία ἀνάμνησις προσώπου τοῦ ὁποῖον ἠτενίσωμεν κἀνάμεσα ἀπὸ δάκρυα.»

Ὁ χρόνος ὁ ὁποῖος παρέρχεται δὲν μᾶς γερμίζει σκοτάδι, τὸν ξαναγίσκομεν καὶ τὸν τοποθετοῦμεν εἰς τὴν ἀληθινὴν του θέσιν. Μᾶς κάμνει ἱκανούς νὰ ἴδωμεν μὲ τὰ μάτια μας τὸ αἰώνιον. Μᾶς ἀφήνει νὰ ἀτενίσωμεν τὸν θάνατον μὲ γαλήνην.

Εἶναι κουρασμένος ὁ κύριος Ἰωάννης Παναγιωτίδης, ναί, ἀλλὰ ἀπὸ φρόνημα τῶν χροσῶν καρπῶν του. Θὰ σκύψῃ μὲ τὴν ἡλικίαν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ διὰ νὰ προσκινήσῃ καὶ νὰ εὐλογηθῆ.

Εἶη εὐλογημένον καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου !

† ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ,
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ, ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 1375. *

Ἐντιμολογιώτατε κύριε Ἰωάννη Παναγιωτίδη, Ἄρχων Διδάσκαλε τοῦ Εὐαγγελίου, Καθηγητῆ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Θεολογικῆς ἐν Χάλκῃ Σχολῆς, τέκνον ἐν Κυρίῳ ἀγαπητόν τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἶη τῇ ὑμετέρᾳ Ἐντιμολογιότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Μετὰ χαρᾶς ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἠγάπηται, εὐλογοῦσα, τῆς εὐσέμου ἐφορτῆς, ἣν ἀξιοχάρως ἔγνω, ἵνα ἀργάνωσῃ εἰς τιμὴν τῆς ἡμετέρας Ἰαν ἡμῖν ἀγαπητῆς καὶ περισπουδᾶστον Ἐντιμολογιότητος, ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ συμπληρώσει ἐξόχου τριακονταετίας καθηγητικῆς ἀθλήσεως αὐτῆς, ἡ γενομένη ἡμετέρα Πατριαρχικῆ Θεολογικῆ ἐν Χάλκῃ Σχολῇ.

Κατὰ τὸν μακρὸν τοῦτον δόλιχον δοκίμιον ἀθλήσεως ἐν τῷ σταδίῳ τῆς παιδείσεως, καθ' ὃν ἡ ὑμετέρα ἀγαπητῆ Ἐντιμολογιότης μετὰ ζήλου διαπύρου καὶ ἀκαταβλήτου φερεπονίας ἀφιέρωσεν ἑαυτὴν εἰς τὴν διάπλασιν καὶ τὸν προσήκοντα πνευματικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν καταρτισμὸν μακρᾶς σειρᾶς μαθητῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἱεροῦ τοῦτου φητωρίου, παραλλήλως δὲ καὶ ἐν τῷ σταδίῳ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, τοῦ ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος ἱεροῦ κηρύγματος καὶ τῆς κοινωνικῆς ὀφελίμου δράσεως, ἡ ὑμετέρα Ἐντιμολογιότης ὑπῆρξεν ὡσαύτως πρόθυμος καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας τέκνον αὐτῆς, πάντοτε προσφορῶς ἀναδεξαμένη καὶ ἐκτελέσασα οἰανδήποτε ἀνατεθεισάν αὐτῇ ἐκκλησιαστικὴν ἐντολήν.

Κατὰ τὴν εὐσημον τοίνυν ταύτην στιγμὴν ἀσμένως ἐκφράζομεν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐντιμολογιότητι διὰ τοῦ παρόντος Πατριαρχικοῦ ἡμῶν Πιττακίου, ἀποφάσει καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τὴν εὐαρέσκειαν τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιστέφομεν αὐτῇ διὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπαίμου καὶ συγχαίρομεν αὐτῇ ὀλοφύχως, εὐχόμενοι ἅπῃς ἐπὶ μακρὸν συνεχίζῃ ἐν ὑγείᾳ ἀστεμφεῖ τὴν κειμημένην σταδιοδρομίαν αὐτῆς, πρὸς ἣν πᾶσαν ἐνίσχυσιν καὶ κραταίωσιν αὐτῇ αἰτιώμεθα παρὰ Θεοῦ. Οὐδ' ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς.

ἔργον Ἰουνίου 16'.

† Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΤΙΜΩΜΕΝΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Παναγιώτατε Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, Ἐντιμότετοι κ.κ. Πρόξενοι, Πανοσιολογιώτατοι, Ἐπίτιμοι ἑκπρόσωποι τοῦ ἐνταῦθα ὁμογλώσσου Τύπου, Ἀξιότιμοι ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐφοριῶν τῶν Μειζόνων καὶ τῶν λοιπῶν Κοινοτικῶν Ἰδρυμάτων, Ἐλλογίμοι κ.κ. Γυμνασιάρχαι, πεφιλημένοι συνάδελφοι καὶ ἀγαπητοὶ μου μαθηταί, συγγενεῖς καὶ φίλοι !

Βαθέτατα συγκινημένος ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι μὲ ἤξισεν ὁ Ἅγιος Θεὸς νὰ φθάσω σ' ἓνα σημαντικό σταθμὸ τῆς πνευματικῆς μου ζωῆς. θεωρῶ καθήκον μου ἱερὸν κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην στιγμήν πρωτίτως νὰ προσκινήσω καὶ νὰ δοξολογήσω τὸν ἐν Τριάδι Θεόν, διότι ἠδόκησε νὰ προστατεύσῃ τὸ ἄσθενές μου σκαφίδιον, ὥστε νὰ καταπλεύσῃ αἰσίως εἰς τὸν σημερινὸν λιμένα, χωρὶς νὰ ὑποστῇ ναυάγιον, οὔτε καὶ ἀβαρίαν σπουδαίαν καὶ ἀνεπανόρθωτον.

Ἀόξει τῷ Παναγῶδι Θεῷ πάντων ἔνεκεν !

Μετὰ τὸν Θεὸν εὐχαριστῶ θερμῶς καὶ εὐγνωμονῶ τὴν Ἱμερ. Θειοτάτην Παναγιώτητα, τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὴν σεβαστὴν τῆς τροφῆς Σχολῆς Ἐφορίαν δι' ὅσα καλὰ ἔκριναν καὶ διενήργησαν διὰ τὴν ὅσον ἔνεστι εὐπροσωπατέραν παράστασιν τῆς σημερινῆς τελετῆς.

Ἰδιαιτέρως εὐχαριστῶ τὸν Σεβασμιώτατον Πρόεδρον τῆς Σχολικῆς μας Ἐφορίας καὶ πολῦτιμον φίλον Μητροπολίτην Πριγκιπονήσων κ. Λορέθιον, τοὺς ἀγαπητοὺς συναδέλφους κ.κ. Ἐμμ. Φωτιάδην καὶ Φαίη Τουρκιὴν καὶ τὸν ἐκ τῶν Τελεωφοίτων κ. Τάκην Χριστοφόρου δι' ὅσα καλὰ καὶ εὐφημα ἐν τῇ ἀγάτῃ των πρὸς τὸν ἑορτάζοντα ἐθεώρησαν καλὸν νὰ εἰπουν περὶ τῆς πολυετοῦς ἐν τῇ Θ. Σχολῇ διακονίας του.

Εὐχαριστῶ θερμῶς τὴν σεβαστὴν Λιεύθυνσιν τῆς Παιδείας, ἣ ὁποία εὐχεστήθη νὰ συνευδοκήσῃ εἰς τὴν σημερινὴν τελετὴν, τοὺς Ἐντιμότετους Ἐκπρόσωπους τοῦ ἐνταῦθα Β. Γεν. Προξενείου τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἀξιότιμους ἀντιπροσώπους τοῦ ἐνταῦθα ὁμογλώσσου Τύπου δι' ὅσα εὐφημα ἀνέγραψαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 30ετηρίδος μου, τὸν ἐνταῦθα φίλον Ἀντιπρόσωπον τοῦ Παναγίου Τάφου, τοὺς ἐντιμολογ. Ἀρχοντας τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας, τοὺς ἐπίτιμους ἀντιπροσώπους τῶν Μειζόνων Ἰδρυμάτων μας, τῶν Κοινοτήτων, τῶν Συνδέσμων καὶ τῶν Ἀδελφοτήτων καὶ τοὺς ἀγαπητοὺς ἐκκλησάκους τῆς προσφιλοῦς γενετήριας μου.

Θερμῶς εὐχαριστῶ τοὺς ἔλλογιμους καὶ ἀγαπητοὺς διευθυντάς τῶν ἐνταῦθα Ὁμογενῶν Γυμνασίων ὡς καὶ τοὺς φίλους καθηγητάς, ὅσοι εὐχεστήθησαν διὰ τῆς παρουσίας των νὰ τιμήσουν τὸν ἑορτάζοντα.

Κατὰ τὴν εὐσημον ὁμῶς ταύτην στιγμήν ἐντονότεραν αἰσθάνομαι τὴν ἀπαίτησιν τῆς ψυχῆς μου, ν' ἀπευθῶ ἓνα ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν, συνοδευόμενον μ' ἓνα ἐγκαρδίον «εὐχαριστῶ» πρὸς τοὺς φιλότιμους ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ συναδέλφους μου, τὸν τε Σεβασμιώτατον Ἅγιον Σχολάρχην κ. Παύλον καὶ τοὺς ἔλλογιμους καθηγητάς, μεθ' ὧν ἐπὶ σιγῆν ἔτων ἐν ἀγαστῇ ἁρμονίᾳ συνεργαζόμεθα καὶ οἱ ὅποιοι, ἴσως περισσότερον ἢ ὅσον ἀξιῶ, μὲ περιβάλλουν μὲ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν πολῦτιμον ἀγάπην των. Ἀνταποδίδων τὴν στοργὴν των παρακαλῶ ἀπὸ μέσης ψυχῆς τὸν Παναγὰθον νὰ τοὺς ἀξιώσῃ νὰ συνεχίσουν ἐν ἄκρῃ ὑγείᾳ τὴν ἐν τῇ τροφῇ Σχολῇ ἱερὰν διακονίαν των, ὥστε καὶ δι' αὐτοὺς ν' ἀνατεῖλῃ ἡ ἡμέρα τοῦ πανηγυρισμοῦ ἄχι μόνον τῆς 30ετηρίδος, ἀλλὰ καὶ τοῦ Χρυσοῦ Ἰωβηλαίου αὐτῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀγαπητοὺς μου μαθητάς, τοὺς τε προσπορευθέντας καὶ τοὺς συνεχίζοντας τὴν φοίτησιν των, τοὺς ὁποίους θεωρῶ σὺν προσφιλεῖ μέλη τῆς εὐρυτέρας, τῆς πνευματικῆς οἰκογενείας μου, τοὺς παρακαλῶ νὰ δεχθῶν τὸν στοργικὸν πατρικὸν μου ἀσπασμὸν.

Θερμῶς ὡσαύτως ἀπευθῶ εὐχαριστίας καὶ πρὸς τὰ φιλότιμα καὶ φιλόκαλα μέλη τῆς σημερινῆς Χορωδίας καὶ εἰς τὸν μετὰ ζήλου καταρτίσαντα καὶ δεινθόνοντα αὐτὴν Μουσικὸν Ἀρχοντα Μ. Πρωτοψάλτην κ. Κ. Πρίγκον.

Ἐπισημαίνων, εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως καὶ ὅλους τοὺς ἀγαπητοὺς μου συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους, οἱ ὅποιοι ἐπροθυμοποιήθησαν καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν χαρὰν μου καὶ νὰ ἐκδηλώσουν τὴν πρὸς ἐμὲ ἀγάπην των.

Ὅλους σὰς εὐχαριστῶ καὶ πάλιν θερμῶς καὶ σὰς εὐχομαι ἐγκαρδίως τὰ κρτίστα παρὰ τοῦ Ἀγαθοδότη Θεοῦ.

ΖΗΤΑΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΕΙΣ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ

Η ΖΩΗ, ὡς γνωστόν, διαρκῶς ῥεεῖ καὶ προχωρεῖ, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν ὄλοι, δυστυχῶς, τὴν ἰκανότητα νὰ ἐκτιμῶσιν τὰς δημιουργίας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς καὶ νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς αὐτάς. Καὶ ὅσοι μὲν συμμορφώνονται πρὸς τὰς φυσικὰς ἐξελίξεις τῆς ζωῆς καὶ τὰς λογικὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς χαρακτηρίζονται συνήθως ὡς προοδευτικοί, ὅσοι δὲ τουναντίον εἶναι ἐπιφυλακτικοὶ ἀπέναντι τῶν ἐξελίξεων καὶ τῶν νέων ἀπαιτήσεων τῆς ζωῆς χαρακτηρίζονται ὡς συντηρητικοί.

Τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὴν σύγκρουσιν τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων νοοτροπιῶν καὶ ρευμάτων εἶναι δυνατόν νὰ τὴν διακρίνομεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον πρὸς καθὲν κοινωνίαν καὶ πολιτείαν. Ἐπομένως καὶ τὸ Βυζάντιον εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν.

Τὴν ἀρχὴν τῆς διαμορφώσεως καὶ τῆς συγκρούσεως τῶν ἐν λόγῳ δύο ρευμάτων ἐν Βυζαντίῳ μερικοὶ ἐκ τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν τὴν ἀνάγουν μέχρις αὐτῆς τῆς ἰδρύσεως τοῦ Βυζ. Κράτους καὶ τὴν πρώτην ἐκδήλωσιν αὐτῆς εὐρίσκουν εἰς τὸν σφοδρὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν δύο κυριωτέρων φατριῶν τοῦ Βυζαντι. Ἰπποδρόμιον, τῶν Πρασίμων καὶ τῶν Βενέτων. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ῥόλος τῶν δύο αὐτῶν φατριῶν δὲν ἔχει ἀκόμη ἐντελῶς διευκρινισθῆ, τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ Βυζαντίου εἰς ὠρισμένην, τοῦλάχιστον, ἐποχὴν εἶναι συννεφασμένη μὲ τὰς ἀντιλήψεις καὶ μὲ τὴν δράσιν τῶν ἐν λόγῳ φατριῶν.

Εἰς τὰς μονοφυσιτικὰς λ.χ. ἑριδας τοῦ 8ου καὶ 9ου αἰῶνος, αἱ ἐν λόγῳ δύο φατρίαι δὲν ἔμειναν ἀμέτοχοι καὶ οἱ μὲν Βένετοι ἀντιπροσώπευον τὴν συντηρητικὴν, τὴν ὀρθοδοξοῦσαν παράταξιν, οἱ δὲ Πράσινοι τὴν φιλελευθέρην ἢ μᾶλλον τὴν ἐλευθεριαζούσαν παράταξιν, ἡ ὁποία ἀπέκλινε πρὸς τὸν ὀρθολογιστικὸν μονοφυσισμὸν. Μολοντοὶ δὲ οἱ αὐτοκράτορες Ἰουστινιανός, τὸ πρῶτον, καὶ ὁ Ἡράκλειος ἔπειτα ἔλαβον μέτρα δραστηκὰ καὶ περιώρισαν τὰς ὑπερβολικὰς κάποτε δὲ καὶ ἐπαναστατικὰς ἐκδηλώσεις τῶν φατριῶν τοῦ Ἰπποδρόμου, ὅμως ἡ δράσις αὐτῶν δὲν ἔπαυσε νὰ ἔχη αἰσθητὸν ἀντίκλον εἰς τὴν κοινωνικὴν, τοῦλάχιστον, ζωὴν.

Ἐνα αἰῶνα μετὰ τὸν Ἡράκλειον δηλ. κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 9ου αἰῶνος, ἀνεφάνησαν τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς κρίσεως, τῆς γνωστῆς μὲ

τὸ ὄνομα τῆς Εἰκονομαχίας, ἡ ὁποία ἐπὶ 125 ἔτη ἀνεστάτωσεν ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς Βυζαντινῆς ζωῆς. Μετὰ ὑπερκατονταετὴ σκληρὸν, ἀμείλικτον καὶ ἀνένδοτον ἀγῶνα ἐθραιβέυσαν ἐν τέλει κατὰ τὸ 843 οἱ εἰκονόφιλοι μὲ τὴν ὀριστικὴν ἀποκατάστασιν εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἱ. Εἰκόνων. Ἄλλ' ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν φιλελευθέρων συνεχίζεται μετ' ὀλίγον γῆρω ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῶν σεβασμίων καὶ ἱερῶν Πατριαρχῶν Ἰγνατίου καὶ Φωτίου καὶ ἡ διαμάχη αὐτῶν παρατείνεται μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 9ου αἰῶνος.

Κατὰ τὸν ἐπόμενον αἰῶνα ὡς ἀξιωματικόν γεγονός, ἐνδεικτικὸν τῆς ἔστω καὶ ἐν ὕψει συνεχιζομένης ἀντιθέσεως, δυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν τὴν σύγκρουσιν τῶν ἀπόψεων σχετικῶς μὲ τὴν ἐγκυρότητα καὶ κανονικότητα τοῦ 4ου γάμου τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ μὲ τὴν Καρθουοφίαν Ζοήν.

Μετὰ τὸν διακανονισμὸν ὁποσδήποτε καὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἡ πάντοτε ὑποδόσκουσα κρίσις μὲ ὀξύτεραν μορφήν ἀναφαίνεται περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐπακολουθήσαντος 11ου αἰῶνος καὶ ὡς κύριον ἔδαφος αὐτῆς ἔχει τὴν περὶ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος ἐκείνου συντελεσθεῖσαν διακοπὴν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς. Ἐξ ἡμορφῆς τοῦ θλιβεροῦ τούτου γεγονότος, τὰ πνεύματα ἐν Βυζαντίῳ ἐφθάσαν πρὸς σφοδρὸν παροξυσμὸν, ἐνεκα τῶν ἀντιθέτων ἀπόψεων, αἱ ὁποῖαι ἀδιαλλάκτως ὑπεστηρίζοντο. Καὶ οἱ μὲν πολιτικοὶ ἠγάται, σχετικῶς ἐπιθροαζόμενοι ἀπὸ τοὺς φιλενωτικοὺς βασιλεῖς καὶ θέλοντες νὰ φανοῦν τὸ χάριστοι εἰς αὐτούς, εὐνοοῦσαν τὴν ἔνωσιν μὲ τὴν Δυτ. Ἐκκλησίαν, ἔστω καὶ μὲ ὑποχώρησιν εἰς τὰς οὐσιωδεστέρας ἀξιώσεις αὐτῆς, οἱ δὲ ἐκκλ. παρράγοντες, ἔχοντες ὁμόφρονας τοὺς μοναχοὺς καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ἀπέκρουον καθὲν παρέκκλισιν ἀπὸ τὰς αἰωνοβίους παραδόσεις τῆς Ἀνατ. Ἐκκλησίας χάριν τῆς συνδιαλλαγῆς ἢ μᾶλλον χάριν τῆς ὑποδουλώσεως αὐτῆς εἰς τὴν Δυτικὴν.

Ἡ περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο ἀντίθεσις παρετάθη ἐπὶ 4 ὄλους αἰῶνας, μέχρις αὐτῆς τῆς Ἀλώσεως, καὶ ἀπετέλεσε τὴν κυριωτέραν ἀφορμὴν τοῦ διχασμοῦ τῆς Βυζ. κοινωνίας κατὰ τὴν ἐν λόγῳ χρονικὴν περιόδον. Ἐνεκα τῆς διαφόρου ψυχροσυνθέσεως καὶ νοοτροπίας τῶν δύο παρατάξεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον καὶ ἄλλα σημεῖα διαφωνίας πρὸς ἀλλήλας, ἐπιεκρίθησαν νὰ χαρακτηριζέται ἡ μὲν ὡς παράταξις τῶν Ζ η λ ω τ ῶ ν, ἡ δὲ ὡς τῶν Π ο λ ι τ ι κ ῶ ν.

Ἡ δράσις αὐτῶν, ἐπειδὴ ἀφ' ἐνός μὲν εἶναι πληρωστέρα, σχετικῶς, πρὸς τὴν νεωτέραν ἐποχὴν καὶ ἐπειδὴ ἐξ ἄλλου ἔχουν κληροδοτήσει, οὕτως εἶπειν, τὰς ἀπόψεις αὐτῶν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, διὰ τοῦτο τομ-

ζω ότι αξίζει τον κόπον να γίνει αντικείμενον τῆς σημερινῆς ὁμιλίας, γὰρ τὴν ὁποίαν θὰ παρακαλέσω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην νὰ μοῦ χαρίσῃ τὴν εὐμενῆ τῆς ἀφοσίωσιν.

Καὶ οἱ μὲν Ζηλωταὶ ἦσαν οἱ συντηρητικοί, οἱ αὐστηροὶ τηρηταὶ τῆς ἐκκλ. παραδόσεως καὶ τῶν ἐκκλ. κανόνων, ἐχθροὶ καθὲ ὑποχωρητικότητος καὶ ἑξοικονομήσεως, οἱ δὲ Πολιτικοί, ἀντιθέτως, ἦσαν οἱ φιλελεύθεροι, οἱ ὁπαδοὶ τῶν ἑξοικονομήσεων, οἵτινες χάριν τῶν συμφερόντων τῆς Πολιτείας δὲν ἐδίσταζον νὰ θυσιάσουν ὀρισμένα δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ ὀρισμένας ἀπαιτήσεις τῆς Ἠθικῆς. Χωρὶς νὰ ἐνδιατρίψω εἰς λεπτομερείας, κρίνω καλὸν ν' ἀναφέρω περισσότερα χαρακτηριστικὰ ἐκτέρας τῶν δύο κομμάτων.

Τὸ κόμμα τῶν Ζηλωτῶν, ἢ αὐστηρῶν συντηρητικῶν προσέβαλλε ὡς ὑπέροχον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀπειτοῦσεν ἀπὸ τὴν Πολιτείαν νὰ μὴ ἐπιβουλεύεται τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας, νὰ μὴ ἀναμειγνύεται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἐκκλ. δικαιοδοσίας καὶ ἐν πάσῃ περιστάσει νὰ περιορίζῃ τὴν ἐπίδρασίν του εἰς τὰ ἐκκλ. ζητήματα.

Οἱ Ζηλωταὶ μὲ τὴν δικαιολογίαν τῆς ἀποκλειστικῆς ἀφοσιώσεώς των εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς θρησκείας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς εὐσεβείας ἦσαν ἀδιάφοροι πρὸς τὰ κρατικά συμφέροντα. Αὐτὰ εἶχον τὴν τελευταίαν θέσιν εἰς τὴν σκέψιν τῶν Ζηλωτῶν. Εἰς μάτην ὁ αὐτοκράτωρ ἔβαινεν ἐκκλησίαν εἰς τὴν φιλοπατορίαν τῶν Ζηλωτῶν. Ἐκεῖνοι ἀπαντοῦσαν : ἂν τὰ κρατικά συμφέροντα διατρέχουν κίνδυνον, ἅς τὸ σκεφθῇ ὁ αὐτοκράτωρ. Ἐκεῖνος ἄς φροντίσῃ γι' αὐτὰ καὶ ὄχι ἡ Ἐκκλησία. Αὐτῆς ὑποχρέωσις εἶναι νὰ προσεύχεται (Παχυμ. 5, 18).

Οἱ Ζηλωταὶ τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς ἀπαιτήσεις τὰς τοποθετοῦσαν ὑπεράνω τῆς ἐξωτερικῆς ἐνημερίας τῆς Πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας. Καὶ ὄχι μόνον τὰ ὑπεροχικά πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς ἐνοοῦσαν νὰ ὑποβάλουν εἰς τὴν αὐστηράν τῆς Ἐκκλησίας πειθαρχίαν. Ὑποστηρίζοντες δὲ τὰς ἀρχάς των οἱ Ζηλωταὶ δὲν ἐδίσταζον ν' ἀναλάβουν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας, ἔστω καὶ ἂν οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ δημιουργοῦσαν ὀχλαγωγίαν.

Οἱ Ζηλωταὶ δὲν διεκρίνοντο ἐπὶ μορφώσει καὶ δὲν ἐνδιαφέροντο νὰ καλλιεργήσουν τὰ γράμματα ἀκόμη καὶ μεταξὺ τοῦ ἰ. κλήρου. Καὶ πῶς δικαιολογοῦσαν τὴν ἀπαιδευσίαν αὐτῶν : Ἐφερον λ.χ. τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν θεολογίαν, διότι μὲ τὸ ἀνίσχυρον καὶ τρικλῖνον ἀνθρώπινο μυαλὸ ἀποτολμοῦν νὰ ἐμβατεύσουν εἰς τὴν ἐννοίαν τῶν θεϊκῶν μυστηρίων, καὶ ὑπερβαίνουσιν τὴν ἀνθρωπίνην κατανόησιν.

Ἄμαρτάνουν οἱ ἐρευνητικοὶ θεολόγοι, διότι παραζινοῦμενοι ἀπὸ ἄξιοκατάκριτη περιέργεια ἐπιχειροῦν νὰ διεσπύσουν εἰς τὰ ὑπερφυῶ μυστήρια, ἀντὶ νὰ τὰ τιμοῦν μὲ εὐλαβῆ σιωπῇ (Παχυμ. 1, 8).

Ὑποτιμῶντες ὅμως οἱ Ζηλωταὶ τὴν παιδείαν ὡς ἀντιστάθμισμα αὐτῆς τοποθετοῦσαν τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀρετὴν. Τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ἀνεπιλήπτους ἠθικῶς ἐκκλησ. λειτουργοὺς τοὺς προτιμοῦσαν ἀπὸ τοὺς ἔχοντας μὲν ἀρετίαν γιὰ τὴν τότε ἐποχὴν πνευματικὴν μόρφωσιν, ὄχι ὅμως καὶ ἀνάλογον ἠθικὸν ἔργον καὶ περιεχόμενον.

Εἰς τὴν ζωὴν των οἱ Ζηλωταὶ διεκρίνοντο ὄχι μόνον διὰ τὴν ἠθικὴν των αὐστηρότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀσκητικότητά, ἂν καὶ ὄχι σπανίως συνέβαινε, ὥστε ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἀντιπάλους των, τοὺς Πολιτικούς, οἵτινες ἀπέφευγον τὴν ἐξωτερικὴν, τὴν ἐκθαμβοῦσαν τὸν θεατὴν εὐσέβειαν, οἱ Ζηλωταὶ προτιμοῦσαν νὰ καλλιεργοῦν μᾶλλον τὴν ἐσωτερικὴν, τὴν τυπικὴν εὐσέβειαν καὶ νὰ παραμελοῦν τὴν ἐσωτερικὴν εὐσέβειαν, τὴν εὐσέβειαν τῆς καρδιάς. Ἡ θρησκευτικὴ εὐλάβεια τῶν Ζηλωτῶν δὲν ἦτο ἀπληλαγμένη ἀπὸ θρησκοληψίας καὶ δεισιδαιμονίας. Δὲν ἀπέφευγον λ.χ. νὰ προτείνουν εἰς τοὺς ἀντιπάλους των νὰ λύσουν τὰς διαφορὰς των μὲ θεοδικίας, προσκαλοῦντες διηλ. τὸν Θεὸν νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν θαυματουργικὴν του ἐνέργειαν, ἐξαφανίζων π.χ. τὰ συγγράμματα τῶν ἀντιφρονούντων μὲ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ διατηρῶν ἅδικα τὰ τῶν Ζηλωτῶν συγγράμματα.

Εἰς ταῦτα ἀντέτεινον οἱ Πολιτικοί, πολὺ λογικά, δέβαια, ὅτι δὲν ἔπαρχει καμμιά ἀνάγκη νὰ καταφεύγουμε στὸν ἐκπειρασμὸν τοῦ Θεοῦ, ζητοῦντες παρ' Αὐτοῦ θεοδικίας καὶ θαύματα ἐκεῖ, ὅπου τὰ ἐπίμαχα ζητήματα εἶναι δυνατόν νὰ λυθοῦν μὲ διδάγματα τῆς ἀγ. Γραφῆς καὶ μὲ τὴν λογικὴν συζήτησιν.

Ἀναμφιβόλως, ἡ παράταξις τῶν Ζηλωτῶν εἶχε πολλὰς ἑλλείψεις, θὰ ἦτο ὅμως ἄδικον νὰ τῆς ἀρνηθοῦμε καὶ μίαν σπουδαίαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐκδούλευσιν, χάριν τῆς ὁποίας θὰ ἔπρεπεν, ἴσως, νὰ κρίνομε μὲ κάθε δυνατὴν ἐπιείκειαν τὰς ἑλλείψεις αὐτῆς.

Οἱ Ζηλωταὶ δηλ. ἀντετάχθησαν ἐπιμόνως καὶ σθεναρῶς εἰς πᾶσαν φιλενωτικὴν ἐνέργειαν, θίγουσιν τὰς παραδόσεις καὶ τὰ δικαιώματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῶν φιλενωτικῶν βασιλέων καὶ ἰδιῶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου. Τὴν ἐκδήλωσιν ὅμως αὐτὴν δὲν τὴν συναντῶμεν εἰς τὴν δρασίν τῆς ἄλλης περιόδου τῆς τῶν Πολιτικῶν, τῆς ὁποίας τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ πρόκειται ἐφεξῆς νὰ καθορίσωμεν.

Ἡ παράταξις τῶν Πολιτικῶν ἦτο τὸ κόμμα τῶν μετριασθῶν φι-

λευθέρων ἦτο ὑπὲρ τῆς ἐξοικονομήσεως τῶν περιστάσεων. Οἱ Πολιτικοὶ ἐνοσοῦσαν τὴν ὑποστήριξιν καὶ προστασίαν τῆς Πολιτείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ συνειπὸς ἐφρόνουν, ὅτι ἔπρεπε νὰ καλλιεργῶν τὸ ἔδαφος πρὸς στενὴν προσέγγισιν, συνεργασίαν καὶ ἀλληλεπίδρασιν μεταξὺ δύο ὀργανισμῶν συγγενῶν, ὅπως εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πολιτεία.

Οἱ Πολιτικοὶ πρὸς χάριν τῆς κρατικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς εὐμερείας ἦσαν ἔτοιμοι, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ κάμουν ὀρισμέναις ὑποχωρήσεις εἰς τὴν κρατικὴν ἐξουσίαν. Ἦσαν διατεθειμένοι ἄλλοτε ἢ νῦν νὰ κρίνουν μὴ συγκατάβασις τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας διὰ τὰς ἀντικανονικὰς ἐκκλ. ἐπεμβάσεις των, ἀκόμη δὲ καὶ διὰ τὰς ἠθικὰς των παρεκτροπὰς. Οἱ Πολιτικοὶ, μὲ ἄλλα λόγια, ἐφήμοζον τὴν ἀρχὴν τῆς οικονομίας μὲ εὐρὴ περιθώριον, φρονοῦντες ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἰς τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὸ Κράτος πρέπει νὰ προσοριζέται πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ ν' ἀποφύγῃ τὰς συγκρούσεις καὶ τὴν ρήξιν μὲ τὴν Πολιτείαν, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι ἔπραττον παρατόλμως οἱ Ζηλωταί.

Οἱ Πολιτικοὶ ἀντὶ τῆς ρῆξεως προτιμοῦσαν τὸν συμβιβασμὸν καὶ τὴν εἰρηρικὴν διαβίωσιν μὲ τὴν Πολιτείαν καὶ πρὸς τοῦτο ἦσαν διατεθειμένοι νὰ κάμουν ὑποχωρήσεις πρὸς αὐτήν, καθ' ὃ μέτρον ἐπέτρεπεν αὐτοὺς ἡ συνείδησις των, ἡ περίσκεψις καὶ ἡ πείρα τῆς ζωῆς. Καὶ πρὸς δικαιολογίαν τῆς τοιαύτης τακτικῆς των οἱ Πολιτικοὶ ἐπεκαλοῦντο καὶ παραδείγματα ἀπὸ τὴν ἀγ. Γραφίην, ἄλλοτε ἢ νῦν. Παῦλον ὑποβαλλόμενον εἰς τὴν εὐχὴν τῶν Ναζιραίων εἴτε ἐγχορῶντα τὴν περιτομὴν τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Τιμοθέου. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλ. Ἱστορίαν ἀνέφερον τὸ παράδειγμα τοῦ Μ. Βασιλείου, ὅστις ἐδέχθη τὰ προσενεχθέντα εἰς τὸν ναὸν δῶρα ἀπὸ μέρους τοῦ αἵρετικοῦ βασιλέως Οὐάλεντος.

Τὸ κόμμα τῶν Πολιτικῶν περιελάμβανε εἰς τὰς τάξεις αὐτοῦ πολλὰ μορφωμένα πρόσωπα καὶ καλλιεργητοὺς στενὰς φιλικὰς σχέσεις μὲ τὴν τάξιν τῶν λογίων. Οἱ Πολιτικοὶ ἐνδιέφεροντο καὶ προσεπάθον ὅπως τὰ ἀνώτερα ἐκκλ. ὑπουγίματα ἀνατίθενται σὲ πρόσωπα ὑπερχούσης μορφώσεως, ὥστε νὰ ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ καλλιεργήσουν παρὰ τῷ λαῷ φωτισμένην θρησκευτικὴν συνείδησιν. Οὕτω ἄλλοτε ἢ νῦν, κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα ἐπέτυχον ν' ἀναδείξουν ὡς Πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως ἄνδρας διαπρεπεῖς σὲ μόρφωσιν καθὼς τὸν Γ. Γλυκὴν, τὸν Γ. Βέκκον, τὸν Γερμανὸν τὸν Γ' καὶ τὸν Γρηγόριον τὸν Κύριον.

Ἐπὶ ἠθικὴν ἔποψιν, γενικῶς, τὸ κόμμα τῶν Πολιτικῶν δὲν διεκρίνετο διὰ μεγάλην αὐστηρότητα. Οἱ ὁπαδοὶ του προσπαθοῦσαν νὰ πλευρίζουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον πρὸς τὴν κοσμικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν περιφρονοῦσαν, καθὼς οἱ ἀσκητικοὶ Ζηλωταί,

τοῦ κόσμου τούτου τὰ ἀγαθὰ. Ὁ ἀσκητικὸς δὲ αἰτοῦς δὲν εἶχε γοητείαν, δὲν ἦτο διάλου σαρκηνευτικῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον τῆς δόξσεως ἐκατέρου τῶν δύο κομμάτων ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σπουδαία διαφορὰ : ὅτι, ἂν ἐξαιρέσομεν τὰς ὁμοίους ἐπιπτώσεις καὶ συγκρούσεις μεταξὺ των, ὁμοίως εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐπίσταντο οἱ Πολιτικοὶ, πρέπει νὰ λεχθῆ πρὸς τιμὴν των, ὅτι δὲν προσέβαινον εἰς προσωπικὰς ἐκδικήσεις, εἰς τὴν καθάρισιν καὶ τὴν διαπύμπευσιν τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν Ζηλωτῶν, καθὼς ἐπολιτεύοντο οἱ τελευταῖοι, ὁμοίως ἐθριάμβεον κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν. Οἱ Πολιτικοὶ συνήθως ἐφήρμοζον τὸ πρόγραμμα των μὲ σχετικὴν μετριότητα καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μὲ νόμιμα καὶ εἰρηρικὰ μέσα. Ἀντιθέτως ὁμοίως ὁμοίως ἡ ἐξουσία περιήχεται εἰς τοὺς Ζηλωτάς, οὕτως μὲ τὴν συνέργειαν τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ ἄλλου ἐνεργοῦσαν συνήθως θορυβιωδῶς, οὐκ ἀπανίως θυελλωδῶς καὶ καποτε μάλιστα στασιαστικῶς. Ὅμοίως δὲ αἱ ἀντιθέσεις καὶ αἱ ἐριδὲς μὲ ὀλίγη τὴν ἐπιπέθειαν αὐτῶν μετεδίδοντο ἀπὸ τὰς καθαρῶς ἐκκλ. σφαιράς εἰς τὸν λαόν, προκαλοῦσαν παρ' αὐτῷ μεγάλην σύγχυσιν φρενῶν. Σὲ τοιαύτας περιπτώσεις πλείστα ὅσα ἐοικέναι τοῦ Βυζαντίου παρουσίαζον τὴν εἰκόνα πολεμικοῦ στρατοπέδου, ὅπου δυνάμεις ἐχθρικαὶ ἦσαν ἔτοιμες νὰ ἀλληλοσπαραχθῶν. Αἱ θρησκευτικαὶ διαφοραὶ προκαλοῦσαν ρήγμα εἰς τὴν οικογενειακὴν ἐνότητα, θύελλαν εἰς τὴν οικογενειακὴν γαλήνην, μίση καὶ πικρὰ μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ, μεταξὺ μητρὸς καὶ θυγατρὸς, μεταξὺ νόμφης καὶ πενθερῶς. (Πατριμ. 4, 28).

Ἡ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων, καθὼς εἶπον ἤδη, παρατείνεται κατὰ τὴν διάρκειαν αἰῶνων ὅλιον, σχεδὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἱερέσεως τοῦ Βυζαντ. Κράτους. Περιοριζόμενοι εἰς τοὺς 4 τελευταίους αἰῶνας τῆς Βυζαντ. ἐποχῆς, παρατηροῦμεν ὅτι κατὰ μὲν τὸν 12ον αἰῶνα καὶ τὸ α' ἡμῶν τοῦ 13ου τὴν ἐκκλ. ἐξουσίαν διαχειρίζεται ἡ μετριότητα καὶ φιλελευθέρη παρὰτάξις δημ. ἢ τῶν Πολιτικῶν, ἀπὸ τῶν μέσων ὁμοίως τοῦ 13ου αἰῶνος καὶ ἐξῆς μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ Βυζαντ. Κράτους ὑπερισχέει ἡ μερίς τῶν Ζηλωτῶν, ἡ ὁποία καὶ κατεμάχονε τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν τῶν Βυζαντινῶν καὶ τὴν Ἐκκλησιαστ. ζίνησιν.

Τώρα γεννᾶται τὸ ἐρώτημα : Ποῖον ἀποτέλεσμα εἶχεν ἀπὸ γὰρ ὁ μακροχρόνιος ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν Ζηλωτῶν καὶ τῶν Πολιτικῶν καὶ ἐν τίνι μέτρῳ ἐπέτυχον καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ εἰς τὴν ἐπιδίωξιν των :

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὴν ἐπιδίωξιν τῶν Ζηλωτῶν, νὰ καταστήσουν ἀνεξάρτητον ὀργανισμὸν τὴν Ἐκκλησίαν, ὥστε ἐλευθέρη ἀπὸ κάθε αὐθαριστη καὶ ἐπιζήμια ἀνάμειξι τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας νὰ μπορῆ νὰ ἐπιτελῆ δοκιμῶς τὸ ἱερὸν ἔργον της, ἡ ἐπιδίωξις αὐτῆς παρεμείναν ἀγονη, ὅχι

μόνον ἔνεκα τῆς ἀντιδράσεως τῆς πολιτ. ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ ἐνθεομότεροι ὀπαδοὶ τῶν Ζηλωτῶν, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν τάξιν τῶν μοναχῶν, μόλις ἐλάμβανον εἰς τὰς χεῖράς των τοὺς οἴακας τῆς ἔκκλ. ἐξουσίας, ὑφίσταντο σπουδαίαν μεταμόρφωσιν : ἀπερροφῶντο καὶ ἀφωμοιοῦντο ἀπὸ τὰ κοσμικώφρον περιβάλλον, ἀντὶ αὐτοὶ ν' ἀφομοιώσουν τὸ περιβάλλον πρὸς τὰς ἀπόψεις των.

Ἄλλ' ἀρὰ γε ἦσαν εὐτυχέστεροι οἱ Πολιτικοὶ εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτῶν νὰ βελτιώσουν τὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς καταρτίσεως μορφωμένων διδασκάλων καὶ πνευματικῶν χειραγωγῶν : Δυστυχῶς, καὶ στὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ.

Μὲ τὴν θλιβεράν αὐτὴν ἀποτυχίαν τῶν δύο παρατάξεων ἰδιαίτερος ἀσχολεῖται ὁ ἱστορικὸς τῆ 14ης 100ετηρίδος Νικηφ. Γρηγοράς (6, 5), ὁ ὁποῖος μᾶς δίνει τὴν ἀξιοσημειώτων πληροφορίαν, ὅτι καμμία, δυστυχῶς, ἐκ τῶν δύο παρατάξεων εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς ἀπέναντι τῶν ἀντιφρονούντων δὲν παρέμενε συνήθως μέσα στὰ ὅρια τῆς νομιμοφροσύνης καὶ τῆς μετριοπαθείας. Ὅσαίς, λέγει, ἡ μία παράταξις κατελάμβανε τὴν ἔκκλ. ἐξουσίαν — καὶ στὸν καιρὸ τοῦ τὴν ἐξουσίαν κατεῖχεν ἡ παράταξις τῶν Ζηλωτῶν — μὲ ὑπερβολικὸν ζῆλον καὶ φανατισμὸν φιλοδοξοῦσε νὰ ἐξαφανίσῃ τοὺς καρπούς καὶ τὰ ἴχνη τῆς δράσεως τῆς ἀντιπάλου παρατάξεως !

Ἐπερβαῖσαι ἀνάρμοστοι σὲ σοφρονοῦντας πολιτικούς ἄνδρας καὶ μάλιστα σὲ θρησκευτικούς ἀρχηγούς, πολὺ δὲ περισσότερον, ὅταν ἐμφανίζονται καὶ μὲ Χριστιανικὴν ιδιότητα !

Ὅσον ἀφορᾷ, τέλος, τὰς ἀκρότητας, εἰς τὰς ὁποίας ἐφθάνον—φθάνουν δὲ καὶ σήμερον ἀκόμη πολλοὶ — καλὸν εἶναι νὰ μὴ λησμονοῦμε τὴν χρυσὴν μεσότητα, τὸ σοφόν : «πᾶν μέτρον ἄριστον», τὸν Ἀριστοτέλειον ὀρισμὸν, ὅτι ἡ ἀρετὴ κατέχει τὸ μέσον μεταξὺ δύο ἀκροτήτων : τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως καὶ διὰ νὰ ἐκφρασθῶ εἰκονικώτερον καὶ παραστατικώτερον, προκειμένου νὰ συνταχθῶμεν μὲ τὴν συντηρητικὴν ἢ τὴν φιλελευθέραν παράταξιν, φρόνιμον εἶναι νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν περίπτωσιν τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον μένουσιν καθηλωμένα εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀπορροφοῦν μέρος τῆς τροφῆς των, κατὰ τὸ ἄλλο δὲ ἥμισυ τείνουσιν ἐλεύθερα πρὸς τὸν ἀέρα καὶ πρὸς τὸ φῶς, ὁπόθεν ἀντλοῦν ἄλλα στοιχεῖα ἐπίσης ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν των. Καὶ ἡ μὲν γῆ ἀντιπροσωπεύει τὸ παρελθόν, τὴν ἱστορίαν, τὴν παράδοσιν, τὸ δὲ φῶς καὶ ὁ ἀῆρ ἐξασφαλίζουν τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν πρόοδον. Τὰ προσονομασθέντα στοιχεῖα δὲν ἀντιμάχονται πρὸς ἄλληλα, δὲν ἀλληλοσυγκρούονται καὶ δὲν ἀλληλοεκμηδενίζονται. Ἄλλ' ἀρ-

μονικῶς συνεργάζονται καὶ ἀλληλοσυμπληροῦνται. Τὸ καθένα ἐξ αὐτῶν ἔχει τὴν σκοπιμότητα καὶ τὸν προορισμὸν του. Ἄν ὁμως παραγῶσθε δλόκληρο τὸ δένδρον ἢ τὸ φυτὸν μέσα στὸ γῶμα, θὰ τὸ νεκρώσετε, θὰ τὸ θάψετε, ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ ἀποσπάσετε ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν γῆν, θὰ τὸ μαρᾶνετε καὶ θὰ τὸ ἀχρηστεύσετε.

Τὸ συμπέρασμα μου λοιπόν, μὲ λίγες λέξεις, εἶναι : ἀποφυγὴ τῶν ἀκροτήτων καὶ τῶν μονομερειῶν, ἀποφυγὴ τόσοσ τῆς στατικῆς, τῆς δὺσκαμπτης καὶ δυσκίνητης συντηρητικότητος, ὅσον καὶ τῆς πρόχειρης καὶ ἄκριτης ἐλευθεροφροσύνης.

Ὁ λογικὸς καὶ ἁρμονικὸς συνδυασμὸς τῆς παραδόσεως μὲ τὴν ἐξέλιξιν, τῆς συντηρητικότητος μὲ τὴν προοδευτικότητα πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὸ ἔμβλημα καὶ τὸν στόχον κάθε ὀρθοφρονούντος ἀνθρώπου καὶ κάθε ὀρθοφρονοῦσης κοινωνίας, ἐφόσον θέλουσ νὰ εἶναι ζῶντες καὶ σφαιρηλοὶ ὀργανισμοί, βιώσιμοι καὶ προοδευτικοί !

Ι. Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ
Καθηγητής.

BRISMANOGILIO

SISMANOGGIO
MEGARDO